ON YEDİNCİ SÖZ

Risale-i Nur külliyatından çok güzel bir bölüm üzerinde çalışma yapmaya başlayacağım. Onyedinci söz dört ayeti tefsir ediyor:

ON YEDİNCİ SÖZDE TEFSİR EDİLEN AYETLER

1- YERYÜZÜNDE NE VARSA BİZ DÜNYA İÇİN BİR SÜS OLARAK YARATTIK Kİ, İNSANLARDAN HANGİSİ DAHA GÜZEL İŞLER YAPACAK DİYE İMTİHAN EDELİM (KEHF 7.)

2- ONUN ÜZERİNDEKİ HERŞEYİ BİZ ELBETTE KUP KURU BİR TOPRAK HALİNE GETİRECEĞİZ (KEHF 8)

3- DÜNYA HAYATI BİR OYUN VE OYALANMADAN BAŞKA BİR ŞEY DEĞİLDİR (EN'AM 32)

4- RAHMETİ HERŞEYİ KAPLAMIŞTIR (A'RAF 156)

Onyedinci Söz'de bu dört ayet senkronize bir şekilde zahiri mana olarak birbirine ters olan, bir kaç birbirine zıt tasarrufatı hassaten rahmet ile ilişkilendirilerek ve rahmet merkezli bir anlatım ve anlayış ile tefsir ediyor. Çok farklı bir usül ve yöntem ile ve Kur'an'ın eğitim metoduna tam bir riayet ile mükemmel bir tefsir usulü sergilenmiş.

Konu analizime öncelikle ayet içinde geçen bazı noktaları anlamak adına bir çalışma ile başlayacağım. İlk nokta şu kısım

"YER YÜZÜNDE NE VARSA BİZ DÜNYA İÇİN BİR SÜS OLARAK YARATTIK (KEHF 7)"

KUR'AN'DA BİZ DENİLMESİ

Kur'an'da çokça zikredilen "BİZ" veya "YARATICILARIN EN GÜZELİ" veya "MERHAMETLİLERİN EN MERHAMETLİSİ" tabirleri dört ana konusundan biri tevhid olan kitaba zahiri muvafık değil. Allah Kur'an'da bir çokyerde şeriksiz rububiyetinin ifadesi olarak birinci tekil şahıs ekleri olan ve dilimizde "BEN" anlamına gelen "ENE", "HU" gibi eklerle ayette zikredilen iş, oluş ve fiilin bizzatihi kendi tarafından yapıldığını ifade ederken bazı ayetlerde ki üzerinde çalışma yaptığım Kehf suresinde bu mânayı görebiliyorum ayetlerde "BİZ" ifadesi kullanılıyor. Özellik Kur'an'da kendince kusur arayan nasipsizler hâşa bu tabirden sanki Allah'ın yardımcıları olduğunu, şeriki olduğu manasını çıkarıyorlar. Bu tür iddiaları çürütmek adına değil tamamen hikmet kitabı olan Kur'an'ı daha iyi anlamak adına bu tabirden ne anlamam gerektiğine dair bir kaç noktayı yazacağım.

1- Bu noktada Kur'an tanımını doğru yapmak gerek ki kullanılan biz tarifi tam manasıyla anlasılsın.

SÖZLER 134

Evet Kur'an der ki: "Eğer yerdeki ağaçlar kalem olup, denizler mürekkeb olsa, Cenab-ı Hakk'ın kelimatını yazsalar, bitiremezler." Şimdi şu nihayetsiz kelimat içinde en büyük makam, Kur'ana verilmesinin sebebi şudur ki: Kur'an, ism-i a'zamdan ve her ismin a'zamlık mertebesinden gelmiş. Hem bütün âlemlerin Rabbi itibariyle Allah'ın kelâmıdır. Hem bütün mevcudatın ilahı ünvanıyla Allah'ın fermanıdır. Hem Semavat ve Arz'ın Hâlıkı haysiyetiyle bir hitabdır. Hem rububiyet-i mutlaka cihetinde bir mükâlemedir. Hem saltanat-ı âmme-i Sübhaniye hesabına bir hutbe-i ezeliyedir. Hem rahmet-i vasia-i muhita noktasında, bir defter-i iltifatat-ı Rahmaniyedir. Hem uluhiyetin

Kur'an bu makamat-ı âliyeden bir hitaptır. Dolayısı ile kullanılan "Biz" tabiri saltanatın genisliğinden, azametinin ifadesinden kaynaklıdır. Biz tabiri ile hitap edilen makamda bütün saltanatı içine alarak yapılan bir hitap var. Ezcümle İngiliz kraliyet ailesi aristokrat ve kendilerini özel ve seçilmiş bir aile olarak görmelerine hatta kraliyet ailesinden birine hatta kraliçeye temasın imkansıza yakın olmasına rağmen halka hitap ederken Biz tabirini kullanarak kendilerince saltanatın büyüklüğünü ifade ediyor.
Yine Biz tabiri hem dilimizde hemde sair dillerde farklı bir çoğul tabiri ile kullanılıyor. Mesela "Siz bir şey içmez misiniz?" tabiri kullandığım kişiye siz derken onun birden fazla kişi olduğu iddiasında bulunmuyorum bir saygı ifadesi olarak kullanıyorum. Diğer bir yandan Kur'an'da Cenab-ı Hak kendinden bir çok yerde 3. Tekil şahıs diye bilinen "O yani HU" şeklinde bahseder.

Biz tabiri gerek Arapcada gerek dilimizde çoğul gibi gibi gözüksede şahsı yani tekliği ifade eder. Asla şeriki ifade edecek ,ima edecek bir vasf yoktur.

Buna benzer bir soru Otuzikinci Sözde soruluyor.

"YARATICILARIN EN GÜZELİ (MÜMİNUN 14) (SAFFAT 125)"

"MERHAMETLİLERİN EN MERHAMETLİSİ (A'RAF 151)"

gibi ayetlerde geçen çokluk ifadeleri sanki hâşa başka hâlıklar, râhimler bulunduğu zanni üzerine Üstad bu mes'eleye şöyle bir izahta bulunuyor.

ÜÇÜNCÜ MAKSAD

Umum ehl-i dalaletin vekili, İkinci Sualine

{(Haşiye): İkinci Maksad'ın başındaki sual demektir. Yoksa, hâtimenin âhirindeki bu küçücük sual değildir.}

karşı, kat'î ve mukni' ve mülzim cevabı aldıktan sonra, şöyle üçüncü bir sual ediyor, diyor ki: Kur'anda:

اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

gibi kelimat, başka hâlıklar, râhimler bulunduğunu iş'ar eder. Hem diyorsunuz ki: "Hâlık-ı Âlem'in nihayetsiz kemalâtı var. Bütün enva'-ı kemalâtın en nihayet mertebelerini câmi'dir." Halbuki eşyanın kemalâtı, ezdad ile bilinir; elem olmazsa lezzet bir kemal olmaz, zulmet olmazsa ziya tahakkuk etmez, firak olmazsa visal lezzet vermez ve hâkeza?

617

Elcevab:

Birinci şıkka "beş işaret" ile cevab veririz:

BİRİNCİ İŞARET:

Kur'an baştan başa tevhidi isbat ettiği ve gösterdiği için, bir delil-i kat'îdir ki; Kur'an-ı Hakîm'in o nevi kelimeleri sizin fehmettiğiniz gibi değildir. Belki

اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

demesi, "Hâlıkıyet mertebelerinin en ahsenindedir" demektir ki, başka Hâlık bulunduğuna hiç delaleti yok. Belki Hâlıkıyetin sair sıfatlar gibi çok meratibi var.

اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

demek, "Meratib-i Hâlıkıyetin en güzel, en münteha mertebesinde bir Hâlık-ı Zülcelal'dir" demektir.

İKİNCİ İŞARET:

اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

gibi tabirler, Hâlıkların taaddüdüne bakmıyor. Belki mahlukıyetin enva'ına bakıyor. Yani "Herşeyi, herşeye lâyık bir tarzda, en güzel bir mertebede halkeder bir Hâlıktır." Nasılki şu manayı

اَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ

gibi âyetler ifade eder.

BİRİNCİ İŞARETTEN ANLADIĞIM

"Kur'an baştan başa tevhidi isbat ettiği ve gösterdiği için ....."

Kur'an'ın dört ana konusundan biri ve en önemlisi olan tevhide yaptığı bu kadar tahşidatı ve başta akıl ve kalp olarak insaniyetin bütününü tatmin edecek isbatlar ile bunu ifade ettiği halde böyle "biz" veya sair çokluğu ifade eden ayetlerden haşa ikinci bir ilahın veya ilahların var olduğunu çıkarmak hastalıklı bir ruh halinin yansımasıdır.

"YARATICILARIN EN GÜZELİ" tabiri

"Halikiyet mertebelerinin en ahserindedir."

"Meratib-i Hâlıkiyetin en güzel, en münteha mertebesinde bir Hâlık-ı Zülcelâl'dir demektir."

Her bir yaratılan mevcud yani varlık belki nihayetsiz yaradılış imkanları, ihtimalleri ve yolları içinde en güzel yaradılış format ve ihtimalini neticesini irade etti demektir. Hâlıkiyetin sair sıfatlar gibi çok mertebelerinin olup bu mertebeler içindeki en güzel mertebe alem-i şehadet ile gösteriliyor demektir.

Bütünü ile tevhid dersi veren Kur'an'da geçen bu tabirlere bu zaviyeden bakmak gerek

İKİNCİ İŞARETTEN ANLADIĞIM

"YARATICILARIN EN GÜZELİ" gibi tabirler Halıkların taaddüdüne bakmıyor. Belki mahlukiyetin envaına bakıyor"

Halıkıyet hakikatı kainatta her an tezahür eden bir hakikat. Zerrelerden ta yıldızlara her an envai çesit mahlukat, masnuat yaratılıyor. Sivrisinegin gözünü halkettiği gibi, günesi de o halkediyor. Bir çiçeği halk ettiği gibi bütün bir baharı da yine O (c.c) halkediyor. Yani bu tabir bana ikinci, üçüncü bir hâlıkı değil envaı mahlukatı her an farklı, benzersiz, noksansız bir sekilde yaratan Halık'ı ders veriyor.

ÜÇÜNCÜ İŞARETTEN ANLADIĞIM

Çok önemli ve dikkatle okunması gereken bir yer.

"Cenab-ı Hakk'ın vaki'deki sıfât ve ef'ali, sair o sıfât ve ef'alin numunelerine mâlik olanlarla muvazene ve tafdil değildir. Çünki bütün kainatta cin ve ins ve melekte olan kemalât, onun kemaline nisbeten zaif bir gölgedir, nasıl muvazeneye gelebilir?" (SÖZLER 617)

Ayetlerde geçen

"ALLAH EN BÜYÜKTÜR"

"AYIRT EDENLERİN EN HAYIRLISI" (EN'AM 57)

"İHSAN EDENLERİN EN HAYIRLISI"

gibi ifadelerde zikredilen vasıflar asla bu efalin

numunelerine malik olanlarla yapılan mukazene ve tafdil değildir.

(HAŞİYE)

TAFDİL: Bir şeyi üstün kılmak, birisini diğerinden mühim görmek.

Gramer olarak: Bir şeyi en üstün, daha üstün, daha çok gibi mana ifade etmesi için mukayese ve üstünlük gösteren ismini söylemek. Fiil olarak misal verilecek olursa efdal yani daha faziletli, ekber daha büyük ahsen en güzel, daha güzel.

Türkçe'de kelimenin başına daha, en, pek, pek çok gibi kelimeler getirilerek yapılır.

Mahlukat üzerinde gözüken bütün cemal, kemal, ihsan ve sair fiil ve sıfatların hepsi gölgedir ve asla mahlukata ait değildir. Gölge zâttan haber verir ama asla zât değildir zâtın hassalarını taşımaz.

Bir alimin yazdığı kitapta sergilediği ve ifade ettiği ilim onun ilminin gölgesi hükmündedir. Kitap alimin ilminden haber verir ama kitabın kendisi, sayfaları âlimin sıfatlarını taşımaz.

İşte bunun gibi Hâlık ve Mün'im tevehhüm olunan zahiri esbab, ehl-i gafletin nazarında Mün'im-i Hakiki'ye perde olur. Ehl-i gaflet onlara yapışır, nimet ve ihsanı onlardan bilir. Medh-ü senaları onlara verir.

Kur'an onlara der ki: "Cenab-ı Hak daha büyüktür, daha güzel bir Hâliktir, daha iyi bir muhsindir. Ona bakınız ona teşekkür ediniz." (SÖZLER 618)

Yani Kur'an bu tabirlerle ne hasa ikinci üçüncü bir Vacib-ul Vücud olan bir yaratıcı, ihsan ediciyi işaret etmediği gibi bana mahlukat üstünde ve ayinesinde gördüğüm müşahade ettiğim cemal, kemal ve ihsanın menbaını ders veriyor. Erbab tevehhüm ettiğim esbabın kendine ait kendinden ne bir güzelliği ne bir ihsanı ne de hakiki manada bir büyüklüğü yoktur dersini veriyor.

ÜÇÜNCÜ İŞARET:

اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ اَللّٰهُ اَكْبَرُ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ خَيْرُ الْمُحْسِنِينَ

gibi tabirattaki müvazene, Cenab-ı Hakk'ın vaki'deki sıfât ve ef'ali, sair o sıfât ve ef'alin nümunelerine mâlik olanlarla müvazene ve tafdil değildir. Çünki bütün kâinatta cin ve ins ve melekte olan kemalât, onun kemaline nisbeten zaîf bir gölgedir; nasıl müvazeneye gelebilir? Belki müvazene, insanların ve bahusus ehl-i gafletin nazarına göredir. Meselâ: Nasılki bir nefer, onbaşısına karşı kemal-i itaat ve hürmeti gösteriyor, bütün iyilikleri ondan görüyor; padişahı az düşünür. Onu düşünse de yine teşekküratını onbaşıya veriyor. İşte böyle bir nefere karşı denilir: "Yahu, padişah senin onbaşından daha büyüktür. Yalnız ona teşekkür et." Şimdi şu söz, vaki'deki padişahın haşmetli hakikî kumandanlığıyla, onbaşısının cüzî, surî kumandanlığını müvazene değil; çünki o müvazene ve tafdil, manasızdır. Belki neferin nazar-ı ehemmiyet ve irtibatına göredir ki, onbaşısını tercih eder, teşekküratını ona verir, yalnız onu sever.

618

İşte bunun gibi, Hâlık ve Mün'im tevehhüm olunan zahirî esbab, ehl-i gafletin nazarında Mün'im-i Hakikî'ye perde olur. Ehl-i gaflet onlara yapışır, nimet ve ihsanı, onlardan bilir. Medh ü senalarını, onlara verir. Kur'an der ki: "Cenab-ı Hak daha büyüktür, daha güzel bir Hâlıktır, daha iyi bir Muhsindir. Ona bakınız, ona teşekkür ediniz."

DÖRDÜNCÜ İŞARET:

Müvazene ve tafdil, vaki' mevcudlar içinde olduğu gibi; imkânî, hattâ farazî eşyalar içinde dahi olabilir. Nasılki ekser mahiyetlerde, müteaddid meratib bulunur. Öyle de: Esma-i İlâhiye ve sıfât-ı kudsiyenin mahiyetlerinde de, akl itibariyle hadsiz meratib bulunabilir. Halbuki Cenab-ı Hak, o sıfât ve esmanın mümkün ve mutasavver bütün meratibinin en ekmelinde, en ahsenindedir. Bütün kâinat, kemalâtıyla bu hakikata şahiddir. **"Lehül Esma-ül Hüsna"** bütün esmasını ahseniyet ile tavsif, şu manayı ifade ediyor.

BEŞİNCİ İŞARET:

Şu müvazene ve müfadale; Cenab-ı Hakk'ın masivaya mukabil değil, belki iki nevi tecelliyat ve sıfâtı var.

Biri: Vâhidiyet sırrıyla ve vesait ve esbab perdesi altında ve bir kanun-u umumî suretinde tasarrufatıdır.

İkincisi: Ehadiyet sırrıyla; perdesiz, doğrudan doğruya, hususî bir teveccüh ile tasarruftur. İşte ehadiyet sırrıyla, doğrudan doğruya olan ihsanı ve icadı ve kibriyası ise; vesait ve esbabın mezahiriyle görünen âsâr-ı ihsanından ve icad ve kibriyasından daha büyük, daha güzel, daha yüksektir, demektir. Meselâ nasıl bir padişahın, -fakat veli bir padişahın- ki, umum memurları ve kumandanları sırf bir perde olup, bütün hüküm ve icraat onun elinde farzediyoruz. O padişahın tasarrufat ve icraatı iki çeşittir. Birisi: Umumî bir kanunla, zahirî memurların ve kumandanların suretinde ve makamların kabiliyetine göre verdiği emirler ve gösterdiği icraatlardır. İkincisi: Umumî kanunla değil ve zahirî memurları da perde yapmayarak, doğrudan doğruya ihsanat-ı şahanesi ve icraatı daha güzel, daha yüksek denilebilir. Öyle de: Sultan-ı Ezel ve Ebed olan Hâlık-ı Kâinat, çendan vesait ve esbabı icraatına perde yapmış, haşmet-i rububiyetini göstermiş. Fakat ibadının kalbinde hususî bir telefon bırakmış ki, esbabı arkada bırakıp, doğrudan doğruya ona teveccüh etmek için, ubudiyet-i hâssa ile mükellef edip

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

deyiniz diye, kâinattan yüzlerini kendine çevirir.

619

İşte

اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ اَللّٰهُ اَكْبَرُ

meânîsi, şu manaya da bakıyor.

DÖRDÜNCÜ İŞARETTEN ANLADIĞIM

Muvazene ve tafdil, vaki mevcutlar içinde olduğu gibi imkani, hatta farazi eşyalar içinde de olabilir. Nasıl ki ekser mahiyetlerde müteaddid meratib bulunur.

(SÖZLER 618)

Muvazene ve tafdil yani ölçüp biçmek, kıyas yapmak vaki yani müşahade ettiğim mevcut eşyada olabildiği gibi imkani ve farazi şeylerde de olabilir.
İki sarayı bir birine kıyas ederek birinin daha güzel olduğu sonucuna vasıl olduğumuz gibi, bu imkan dairesinde olan veya farazi olarak düşündüğümüz şeyler içinde kullanılır. Mesela yağmur tanesine nezaret eden melaikenin büyüklüğünü farzedip oradan güneşe nezaret eden müvekkel meleğin çok daha büyük olacağını tasavvur edebiliriz.
Diğer taraftan mahiyetlerde müteaddid mertebelerin olması noktasında mahiyet bir şeyin ne olduğuna olduğu sorusuna verilen yanıttır. Küçük bir taşı elime alıp bu nedir diye sorduğumda cevap "taştır" olacak. Küçük bir taşta taştır, koca bir dağda taştır. Taş mahiyetinde mertebeler var. Karınca da mahiyet itibari ile hayvandır balinada bir hayvandır. Arada nihayetsiz mertebeler mevcud.

"Öyle de Esmâ-i ilâhiye ve sıfat-ı kudsiyenin mahiyetlerinde de akıl itibariyle hadsiz meratib bulunabilir.
(SÖZLER 618)

Esmâ-i ilâhiye ve sıfat-ı kudsiyye mahiyetlerinde de hadsiz meratib var. Ezcümle ben kâinatı müşahede ettiğimde, eşya üzerinde gördüğüm her var oluş, o varlık üzerindeki özellik o özelliklerle beraber o mahluka yapılan tasarrufların hepsi bana bir esmayı arkasındaki sıfatı yani mutlak bir var eden olan Zâtı ders verir.

Kudret sıfatı üzerinden bir tefekkür edersem bir çiçeği yaratmakla bir baharı yaratmak arasında fark yoktur. Çiçeği yaratırken az bir kuvvet harcıyor ama baharı yaratırken daha çok bir kuvvet harcıyor değil, çiçek mutlak ve nihayetsiz olan bir kudreti çiçek kadar, bahar bahar kadar gösteriyor.

Ben kayıtlı olan nazarımla nihayetsiz kudreti bu mertebelerde müşahede ediyorum.

Bu mertebeler ile kâinatta kemal ortaya çıkıyor ve ben buna "LEHÜL ESMA ÜL HÜSNA" tabiri ile ifade edilen manaya şahid oluyorum.

Ayetlerde geçen bu tür ifadeler nihayetsiz esma ve sıfatın nihayetsiz mertebelerini ders veriyor. Yoksa hâşa ikinci bir ilahı veya sair ilahların varlığını ifade etmiyor.

BEŞİNCİ İŞARET:

Şu müvazene ve müfadale; Cenab-ı Hakk'ın masivaya mukabil değil, belki iki nevi tecelliyat ve sıfâtı var.

Biri: Vâhidiyet sırrıyla ve vesait ve esbab perdesi altında ve bir kanun-u umumî suretinde tasarrufatıdır.

İkincisi: Ehadiyet sırrıyla; perdesiz, doğrudan doğruya, hususî bir teveccüh ile tasarruftur. İşte ehadiyet sırrıyla, doğrudan doğruya olan ihsanı ve icadı ve kibriyası ise; vesait ve esbabın mezahiriyle görünen âsâr-ı ihsanından ve icad ve kibriyasından daha büyük, daha güzel, daha yüksektir, demektir. Meselâ nasıl bir padişahın, -fakat veli bir padişahın- ki, umum memurları ve kumandanları sırf bir perde olup, bütün hüküm ve icraat onun elinde farzediyoruz. O padişahın tasarrufat ve icraatı iki çeşittir. Birisi: Umumî bir kanunla, zahirî memurların ve kumandanların suretinde ve makamların kabiliyetine göre verdiği emirler ve gösterdiği icraatlardır. İkincisi: Umumî kanunla değil ve zahirî memurları da perde yapmayarak, doğrudan doğruya ihsanat-ı şahanesi ve icraatı daha güzel, daha yüksek denilebilir. Öyle de: Sultan-ı Ezel ve Ebed olan Hâlık-ı Kâinat, çendan vesait ve esbabı icraatına perde yapmış, haşmet-i rububiyetini göstermiş. Fakat ibadının kalbinde hususî bir telefon bırakmış ki, esbabı arkada bırakıp, doğrudan doğruya ona teveccüh etmek için, ubudiyet-i hâssa ile mükellef edip

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

deyiniz diye, kâinattan yüzlerini kendine çevirir.

BEŞİNCİ İŞARETTEN ANLADIĞIM

Ayetlerde yapılan müvazene ve müfadele yani bir şeyi diğerinden üstün tutmak Cenab-ı Hakk masivaya mukabile edilerek yapılmıyor.
İki nevi tecelliyat ve sıfatı var ve bu iki nev tasarrufatın içindeki farklılığı ifade için kullanılıyor.
İki nevi tasarruf şöyle ifade ediliyor:
"Biri: Vahidiyet sırrıyla ve vesait ve esbab perdesi altında bir kanuni umumi suretinde tasarrufatıdır"
Yani hikmet diyarı olan bu dünya içinde Cenab-ı Hak esbabı perde yaparak tasarrufatta bulunuyor.
Fakat bu esbab asla erbab değildir. Zaten insaniyeti kullanan her insan var olusun esbab ile alakası olmadığını müşahade eder. Bu manayı ifade ve izah eden bir yer olarak 25. SÖZDE geçen paragrafı okuyabilirim.

Yedinci Sırr-ı Belâgat:

Kâh oluyor ki âyet; zahirî sebebi, icadın kabiliyetinden azletmek ve uzak göstermek için müsebbebin gayelerini, semerelerini gösteriyor. Tâ anlaşılsın ki; sebeb, yalnız zahirî bir perdedir. Çünki gayet hakîmane gayeleri ve mühim semereleri irade etmek, gayet Alîm, Hakîm birinin işi olmak lâzımdır. Sebebi ise şuursuz, camiddir. Hem semere ve gayetini zikretmekle âyet gösteriyor ki; sebebler çendan nazar-ı zahirîde ve vücudda müsebbebat ile muttasıl ve bitişik görünür. Fakat hakikatta mabeynlerinde uzak bir mesafe var. Sebebden müsebbebin icadına kadar o derece uzaklık var ki; en büyük bir sebebin eli, en edna bir müsebbebin icadına yetişemez. İşte sebeb ve müsebbeb ortasındaki uzun mesafede, esma-i İlahiye birer yıldız gibi tulû' eder. Matla'ları, o mesafe-i maneviyedir. Nasılki zahir nazarda dağların daire-i ufkunda semanın etekleri muttasıl ve mukarin görünür.

423

Halbuki daire-i ufk-u cibalîden semanın eteğine kadar, umum yıldızların matla'ları ve başka şeylerin meskenleri olan bir mesafe-i azîme bulunduğu gibi; esbab ile müsebbebat mabeyninde öyle bir mesafe-i maneviye var ki, imanın dûrbîniyle, Kur'anın nuruyla görünür. Meselâ:

Esbab rububiyetin hasmetinin ifadesidir ama asla ve asla Rabbin yardımcıları, serikleri değildir zira Rabbül Alem'in "SAMED'DİR" her şeyin ona ihtiyacı vardır ama onun hiç bir şeye ihtiyacı yoktur.
Esbabın perde olduğu bu umumi tasarrufattta kişi kendini tahkiki iman eğitiminden mahrum bıraktıkça bu umumi tasarrufattaki hususiyetin farkında olamayabiliyor. Aslında dikkat edildiğinde her umumi tasarruf içinde hususi bir tasarrufatı ve ikramı barındırır.
O yüzden Kur'an vahidiyet içinde boğulan aklı kurtarmak için sürekli vahidiyet içindeki ehadiyeti nazara verir.
"GÖKLERİN VE YERİN YARADILIŞI İLE DİLLERİNİZİN VE RENKLERİNİZİN, SESLERİNİZİN VE SİMALARINIZIN FARLILIĞIDA YİNE ONUN AYETLERİNDENDİR" (RUM-22)

İKİNCİSİ : Ehadiyet sırrıyla, perdesiz, doğrudan doğruya hususi bir tevecc'üh ile tasarruftur. İşte ehadiyet sırrıyla, doğrudan doğruya olan ihsanı ve icadı ve kibriyası ise vesait ve esbabın mezahiriyle görünen âsar-ı ihsanından ve icad ve kibriyasından daha büyük, daha güzel, daha yüksektir demektir.

Aklın tartamadığı, gaflet ile nazarımdan kaçan veya umumi tasarrufatta tam hissedemediğim hususiyeti özel bana özel yaradılışı ihsanı, icadı kibriyası, vesait ve esbab mezahiriyle gözüken ihsanından icad ve kibriyasından daha yüksektir.

Yani "YARATICILARIN EN GÜZELİ" (MÜMİNUN-14)

"MERHAMETLİLERİN EN MERHAMETLİSİ" (A'RAF 151)

gibi kıyaslar ve ifadeler vahidi ve ehadi yaradılışın arasındaki farklar ve kıyaslamalardır asla başka bir yaratıcı yada mahkukatla halıkın kıyaslanması anlamına gelmez.

Bu vahidi ve ehadi tasarrufatın kıyas edilmesi ve ekstra nazara verilmesini şu temsil ile fehme yaklaştırıyor.

daha yüksektir, demektir. Meselâ nasıl bir padişahın, -fakat veli bir padişahın- ki, umum memurları ve kumandanları sırf bir perde olup, bütün hüküm ve icraat onun elinde farzediyoruz. O padişahın tasarrufat ve icraatı iki çeşittir. Birisi: Umumî bir kanunla, zahirî memurların ve kumandanların suretinde ve makamların kabiliyetine göre verdiği emirler ve gösterdiği icraatlardır. İkincisi: Umumî kanunla değil ve zahirî memurları da perde yapmayarak, doğrudan doğruya ihsanat-ı şahanesi ve icraatı daha güzel, daha yüksek denilebilir. Öyle de: Sultan-ı Ezel ve Ebed olan Hâlık-ı Kâinat, çendan vesait ve esbabı icraatına perde yapmış, haşmet-i rububiyetini göstermiş. Fakat ibadının kalbinde hususî bir telefon bırakmış ki, esbabı arkada bırakıp, doğrudan doğruya ona teveccüh etmek için, ubudiyet-i hâssa ile mükellef edip

اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

deyiniz diye, kâinattan yüzlerini kendine çevirir.

İşte

اَحْسَنُ الْخَالِقِينَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ اَللّٰهُ اَكْبَرُ

meânîsi, şu manaya da bakıyor.

Bir padişahın saltanatına yaraşır şekilde, kanunlar eşliğinde tebaiyetine yaptığı konuşma içerisinde haşmeti barındırır ama vatandaşın hususi dertlerine özel ihtiyaçlarına direk bakmaz.

Aynı padişah şefkat ve merhameti gereği tebaiyetinden birine özel ilgi ve alaka kurup ihtiyacını karşılasa o hususi ilgi ve alaka ilk umuma bakan konuşmaya göre daha özel ve anlaşılır olur.

Bu kişi desek ki "Ben umuma hitap eden padişahı değil benimle hususi alakadar olan padişahı kendime yakın gördüm". Bu ifade içinde iki padişah var anlamı çıkmaz.

Aynen bunun gibi teşbih olarak Vahidi tasarrufta tam hissedemediğim Rabbül alemin olarak tanıdığım Zâtı Ehadi tasarrufta Rabbim olarak tanıyorum, hissediyorum ve namazda hususan Fatiha'da söylediğim

"ANCAK SANA KULLUK EDER ANCAK SENDEN YARDIM DİLERİZ" (FATİHA 5)

hitabı hem vahidi hem ehadi olarak insaniyetim ile tasdik ederek söylerim.

İşte ayetlerde geçen

"YARATICILARIN EN GÜZELİ" (MÜMİNUN 14)

"MERHAMETLİLERİN EN MERHAMETLİSİ" (A'RAF 151)

"ALLAH EN BÜYÜKTÜR"

gibi manalar hâşa başka ilahların varlığını veya Halik'ı mahluk ile kıyaslamayı ifade etmez

Vahidi ve Ehadi tasarrufatın mertebelerini, makamlarını ders verir.

Kur'an'i bir usul ile Kur'an'da geçen "biz" manası bu hakikatları ders veriyor.

ON YEDİNCİ SÖZDE GEÇEN AYETLERİN ANALİZİ

Onyedinci Söz'de tefsir edilen ayetlerin analizine devam ediyorum.

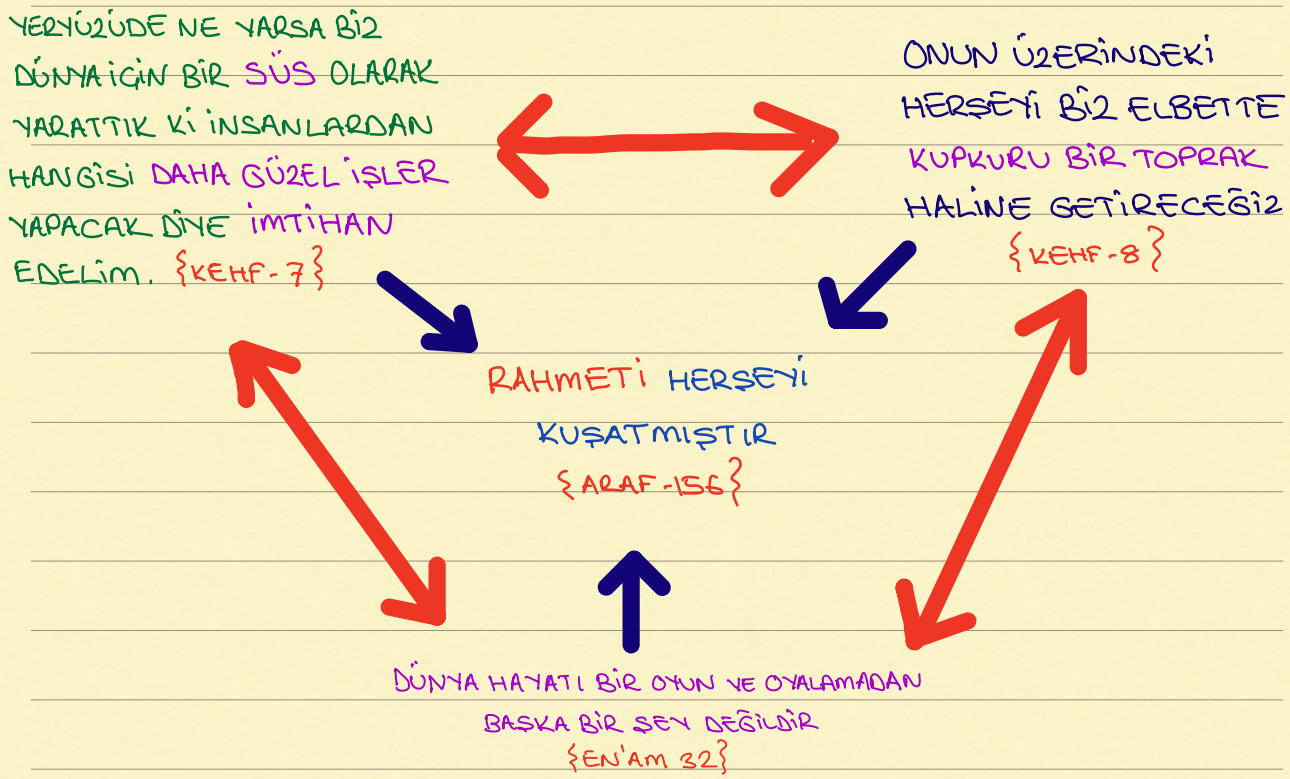
"YERYÜZÜNDE NE VARSA BİZ DÜNYA İÇİN BİR SÜS OLARAK YARATTIK Kİ İNSANLARDAN HANGİSİ DAHA GÜZEL İŞLER YAPACAK DİYE İMTİHAN EDELİM. ONUN ÜZERİNDEKİ HERŞEYİ BİZ ELBETTE KUPKURU BİR TOPRAK HALİNE GETİRECEĞİZ"
(KEHF-7-8)

"DÜNYA HAYATI BİR OYUN VE OYALANMADAN BAŞKA BİRŞEY DEĞİLDİR" (EN'AM 32)

"RAHMETİ HER ŞEYİ KAPLAMIŞTIR
(A'RAF 156)

Onyedinci Sözde tefsir edilen ayetlere baktığımda zahirde birbirine zıt ifadeler içerdiğini görüyorum. Bir tarafta süslü cezbedici bir şekilde yaratılan dünya var. Daha sonra bu süslü ve cezbedici kainatda yapılan bunca tasarrufattan sonra kupkuru bir toprak haline getirilecek bir dünya var.
Bütün bunun yanında zahiri bunca güzellikleri süsün kupkuru hale getirilip yok edilmesini "rahmet" ile ilişkilendirmek ve bu tasarrufta rahmeti müşahade etmek.

Yani Kehf Suresi 7 ve 8. ayetler ile En'am suresi 32. ayetlerin kendi içindeki zahiri çelişkisini kendi içinde ve Kehf ve En'am suresindeki ayetleri ve o ayetlerde geçen tasarrufatı A'raf Suresi 156. ayetin ifade ettiği "her şeyi kuşatan rahmet ile" zahiri çelişkisini de üç ayeti Araf suresinin ifade ettiği mana ile ile senkronize ederek tefsir ediliyor. Bu noktada Onyedinci Söz gerçekten Kur'an'ın Kur'ani bir metod ile tefsir edilmesine dair çok önemli ve güzel bir numune teşkil ediyor.

DÜNYANIN BİR "SÜS" OLMASI

Dünyaya yalnızca insaniyetimi kullanarak baktığımda dünyanın çok güzel bir yaradılış içinde olduğunu görürüm. Bunun için dindar olmaya gerek yok insan olan bir insan bu hakikatı kabul eder.

İnsan olan bir insan bu yaradılışın ve bu yaradılışta gözüken süslendirmenin nedenini ve bu yaradılışın hikmetini merak eder.

Bu merak eğer var edenin var oluşu yapma gayelerini bulamazsa yani vahyin ifadeleri ile birleşmezse o zaman insan bütün bu var oluşu BENCELERİNE ve KENDİ GÖRE yorumlamaya mahkum olacak. Bunun için bütün bu varlık yorumlarım üç ana gaye üzerine bina etmeliyim

SÖZLER 626

ELCEVAB:

Dünyanın üç yüzü var:

Birinci yüzü:

Cenab-ı Hakk'ın esmasına bakar. Onların nukuşunu gösterir. Mana-yı harfiyle, onlara âyinedarlık eder. Dünyanın şu yüzü, hadsiz mektubat-ı Samedaniyedir. Bu yüzü gayet güzeldir. Nefrete değil, aşka lâyıktır.

626

İkinci yüzü:

Âhirete bakar. Âhiretin tarlasıdır, Cennet'in mezraasıdır, rahmetin mezheresidir. Şu yüzü dahi, evvelki yüzü gibi güzeldir. Tahkire değil, muhabbete lâyıktır.

Üçüncü yüzü:

İnsanın hevesatına bakan ve gaflet perdesi olan ve ehl-i dünyanın mel'abe-i hevesatı olan yüzdür. Şu yüz çirkindir. Çünki fânidir, zâildir, elemlidir, aldatır. İşte hadîste vârid olan tahkir ve ehl-i hakikatın ettiği nefret, bu yüzdedir.

Kur'an-ı Hakîm'in kâinattan ve mevcudattan ehemmiyetkârane, istihsankârane bahsi ise; evvelki iki yüze bakar. Sahabelerin ve sair ehlullahın mergub dünyaları, evvelki iki yüzdedir.

` Şimdi dünyayı tahkir edenler dört sınıftır:

Dünyanın bu üç yüzünün bilinmesi beni ayetlerde var zannedilen çelişkiden beni kurtarır.

Zira bazı ayetlerde

ATIF => ENBİYA SURESİ 16. AYET

Biz gökleri, yeri ve bunlar arasındakileri oyun olsun diye yaratmadık

denilirken anlamaya çalıştığımız En'am suresinde geçen

ATIF => EN'AM SURESİ 32. AYET

Dünya hayatı bir oyun ve oyalanmadan başka bir şey değildir.

ifadesi zahiri bir çelişki gibi gözüküyor.

Sözler de geçen varlığın üç yüzü manası bana aslında çelişkinin olmadığını gösteriyor.

DÜNYANIN ÜÇ YÜZÜ

BİRİNCİ YÜZ: Cenab-ı Hakk'ın esmasına bakar

İKİNCİ YÜZ: Ahirete Bakar

> BU İKİ YÜZ ANA GAYEYİ İŞARET EDER (ENBİYA 16)

ÜÇÜNCÜ YÜZ: İnsanın hevesatına bakar. Mel'abe-i hevesat

> BU KISIM OYUN OYALANMA MANASI (EN'AM 32)

Bu iki noktayı nazara aldıktan sonra ayetlerdeki ifadeler dünyanın hangi yüzünün oyun ve oyalanma yeri, hangisinin oyun oyalanma yeri olmadığını anlattığını daha iyi anlıyoruz. Bu minvalde ayette geçen süslendirme manasını anlamlandıracağım.

Dünyadaki bu süslü yaratılışın ilk ve en önemli gayesi bu yaratıcının yani Zât-ı Zülcemalin kendini tanıttırması ve sevdirmesidir.

ATIF => SÖZLER - OTUZÜÇÜNCÜ SÖZ {681}

Demek eşyadaki süslü vaziyetler, güzel keyfiyetler, tanıttırmak ve sevdirmek sıfatına kat'iyyen delalet eder. Sevdirmek ve tanıttırmak sıfatları ise bilbedahe Vedud Maruf bir Sâni-i Kadir'in vücub-u vücuduna ve vahdetine şehadet eder.

Dünyadaki yaratılışı ve o yaratılış içindeki süslendirme fiilini bu iki ana gayeden kopuk bir şekilde anlamlandırınca her biri bir tabela olan beni bir yere götürmek için yaratılan dünyaya ve içinde yaratılanlara takılıyorum. Adeta aşık oluyorum.

Bu hakikatı Üstad Lem'alarda şöyle ifade ediyor:

"... ahiretin hadsiz güzelliğini görmeyen ve imanla düşünmeyen insanlar, dünyanın bu temizliğine, bu güzelliğine âşık olurlar, perestiş ederler" (LEM'ALAR · 305)

Gerçekten bu dünya çok süslü ve çok güzel ve kusursuz bir şekilde yaratılıyor.

Kainata dünyaya baktığımız zaman göreceğim en büyük hakikat

"Beşerin bulaşık eli karışmamak şartıyla, hiçbir şeyde hakiki nezafetsizlik ve çirkinlik görünmüyor" (LEM'ALAR 310)

Vahyin terbiyesine girmemiş, hodgam ve bencil insanın hırsının, zulmünün girmediği her yer insanın rahatla keyif içinde yaşayacağı ve bu süslü dünya içinde bu dünyayı süslendireni merak edip bulacağı bir yer olarak yaratılmış ve yaratılıyor.

Ve bir yerde zahiri bir nezafetsizlik varsa oradan mutlak bir beşer geçmiştir.

İMTİHAN

Yine ayette geçen ve çokça kullanılan bir kelam ve kavram "imtihan" ve onun bir aracı olan "bela". Klasik öğretiden gelen ve ilk basamakta ki bir mana olarak imtihan kavramı Cenabı Hakk'ın kulu sınaması ya da bazı güçlüklere maruz bırakması olarak bilinir. Başlangıç olarak belli süre içinde yeterli bir mâna olsa da insanı değişen zaman ve hadisat zemininde tatmin etmez bir hale sokuyor. Özellikle bir kaç musibet ve sıkıntının üst üste gelmesi ile ile halden ve kâlden isyan tavır ve cümleleri çıkmaya başlıyor.

Bu noktada şuna dikkat etmek gerekiyor ki imtihan ve onun bir aracı olan "belalar" bir öğretidir. Bu dünya ya Rabbini tanımaya gelen insanın hem Rabbini tanımasını sağlayan hem de mahiyetinde derc edilen istidatları kuvveden fiile çıkaracak öğretilerdir. İbtidaki "Allah beni deniyor" manası herşeyi öncesi ve sonrası ile bilen Allem-ul Guyub olan zât için ne kadar anlamsız ise, benimde sürekli denenen bir varlık olmam belli bir zaman sonrası beni imtihan ve bela içindeydek isyana götüreceği ve götürdüğü muhakkaktır.

İmtihan ve bela zıtlık içinde Rabbimin farkına varmamı sağlayan, beni terbiye edeni tanıtan öğretilerdir. Sağlıklı iken bu sağlığın kaynağı olarak ifade ettiğim spor, sağlıklı beslenme, organik beslenme gibi kavram-

ların aslında adi birer sebep olduğunu ve asla beni i terbiye eden ve sağlıklı kılacak bir güçlerinin olmadığını "hastalık öğretisi" ile alıyorum.

Sürekli tok bir şekilde yaşayıp beni doyuranın yemekler olduğunu zannederken aç kaldığımda açlık ile beni doyuranın kim olduğunu tanıyorum. Aslında toklık ile beni yediren doyuran Rabbimi tanıdığım gibi açlık ile de yine beni aç bırakan açlıkla bana kendini tanıtan Rabbimi tanıyor ve öğreniyorum.

Bana verdikleri ile beni lutfuna tanık tutuyor kendini bana tanıttırıyor. Bana vermedikleri yada aldıkları ile yine bana kendini tanıttırıyor. Her iki durumda da kendini bana tanıttırıyor dikkatli baktığımda, zahirperestlikten kurtulduğumda anlayacağım yegane hakikat her iki haldede "rahmetine tanık" olacağımdır.

Bu zıtlığa kalmayan insan Rabbini unutuyor. Ayetlerde bu manaya şöyle işaret ediliyor.

ATIF => ALAK SURESİ - 7

İnsan kendini yeterli gördüğü için azgınlık eder.

İnsanlık tarihinde firavun bu vaziyete giriftar olup Rablik dava ettiğini Kur'an bana haber veriyor.

ATIF => NAZİAT SURESİ - 24

Ben sizin yüce Rabbinizim....

İMTİHANIN İNSANİYETE BAKAN YÖNLERİ

İmtihan diye ifade edilen ve bu imtihanların araçları hükmündeki bela ve sıkıntıların benim insaniyetime bakan çok önemli noktaları var. Hayat serüvenim içerisin başıma gelen karşılaştığım zahiri sıkıntılar, zorluklar, bela ve musibetler bende gizli istidatların nemalanmasına ve hakiki manada insaniyetimi öğrenmeme vesile olan öğretilerdir. Fıtratı iyi analiz ettiğimizde "zorluklar" hep kaliteyi ve kuvveti netice verir. İnsan harekete programlanmış, her an yenilenmeye müsait ve kendini geliştirmeye muhtaç bir varlıktır. Bunun yegane yolu musibet ve bela ve zahiri zorluklar ile karşılaşmaktır. Yeknesaklık, sıradanlık adeta bu manaya programlanmış bir varlığı götürüyor. Üstad bu manaya şöyle işaret ediyor

"Hayat musibetlerle, hastalıklarla tasaffi eder, kemal bulur, terakki eder, netice verir, tekemmül eder, vazife-i hayatiyeyi yapar. Yeknesak istirahat döşeğindeki hayat, hayr-ı mahz olan vücuddan ziyade şerri mahz olan ademe yakındır ve ona gider."

(LEM'ALAR 9)

Fitrat kanunudur ki duran hiçbir şey kemale ulaşmaz Duran kas zayıflasır, duran su acılasır, çalışmayan alet bozulur, işlemeyen demir paslanır. Kainatın merkezinde hayat vardır. Hayat bilinen manada canlı varlıklara has bir yapı değildir. Yani hayatlı varlıklar yalnızca insan, hayvan, bitki gibi varlıklara has değildir. Bunlar hayat manasının önemli ve en geniş düzeyidir. Zahiri hayatsız zannedilen yerinden tepişmeyen doğu taş, mazanın da kendine has bir hayat tabakası vardır. Bu hayat tabakasında bile madde planında yeknesaklık o şeyi eşyayı yıpratır. Bu insana göre daha basit bir hayat tabakalarında bu kanuniyet hiç bir itiraza mahal olmadan gözlemlenecek bir hakikattır. Bu kanuniyeti merkeze aldığımızda insanın mahiyetinde de aynı kanunu çok net bir şekilde görüruz. Yeknesaklik ve sıradanlık insaniyeti öldürür. Özellik insaniyeti "beşeriyet" seviyesinde anlamlandıranların hayat felsefesi olan "rahat sevdası" insaniyeti bitiren en büyük tehlikedir. İnsanın bedenen en rahat olacağı yatacağı, uzanacağı hiç bir ağrı ve sızısının olmayacağı yer "mezardır". Ama insan mezara girdiğinde ağrır.

Fitrat makine ayarlarıdır. Ve mimsiz medeniyet insanın makine ayarları ile oynayarak ona en büyük kötülüğü yapar.

Şuanda konfor ve rahat merkezli bir hayatın revacta olması hem insanın insaniyetini öldürüyor hemde onu psikolojik sıkıntılara giriftar ediyor. Zira insan meşakkat ve zorlukla terakki eder ve meşakkatler, sıkıntılar fıtratın iktizasıdır rahmettir.

ATIF ⇒ MÜNAZARAT {97}

... Meşakkatte büyük rahat var. Zira fıtratı müteheyyic olan insanın rahatı say ve cidaldedir.

İnsaniyet tarihine baktığımızda tarihte adı sanı bilinen gerek maddi gerek manevi anlamda terakki etmiş kişiler hep zahiri zorluklara karşı, musibet ve belalara karşı bir mücadele vermiş insanlardır.

İmtihan araçları olan musibetler, belalar, sıkıntılar benim önüme çıkan engeller değildir. Yapmam gereken önüme çıkan bir duvar gördüğümde oturup ağlamak, olmuyor demek değil o duvarı kendime basamak yapıp terakkime vesile kılmaktır.

İşin hümanizm boyutundan ziyade ben zahiri musibet ve belaların adı olan imtihan meselesine beni beşeriyetten sıyırıp insan yapacak öğretiler olarak bakmalıyım. Allah bana insaniyetimi öğretmek var olan istidatlarımı ortaya çıkarmak adına beni hastalık musibet ve sair belalara maruz bırakır. Ve ben bunlar ile insaniyetimi keşfederim bulurum. Öğretim biter imtihan araçları, kağıtları ortadan kalkar. Mesela bir kimyevi buluş için bir sürü maddeyi şişelerde ayrıştıran karıştıran kişi aradığını bulunca keşfi yapınca şişeleri saklamaz, notlarını ilelebed saklamaz zira onlar vazifeyi ifa etmiştir. Diğer bir misalde büyük bir sınava hazırlanan bir talebe o imtihanın argümanları olan test yapraklarını, çalıştığı kitapları imtihandan geçince sınav bitince onları atar. Zira onlar vazifelerini ifâ ettiler ve işleri bitti. Aynen bunun gibi imtihanın sahifeleri hastalıklar, sıkıntılar ve belalardır ve bunlar imtihanın sahifeleri soru kağıtlarıdır. Gerekli öğretiyi aldıktan sonra verilen öğreti alındıktan sonra vazife biter Eğitimde hiçbir sınav, imtihan öğrenciyi sınıfta bırakmak için değil ona verilen öğretinin öğretilenlerin kuvveden fiile, ilim sahasından tatbikat sahasına dökülmesi için birer öğretidir. Asla yaratıcının bana zulmetmek, beni sıkıntıya sokmak için yaptığı muameleler değildir.

Bu dünya medresesine beşeriyetten, hayvaniyetten sıyrılıp insan olmaya gelen geldiğinin şuurunda olan insanın zahiri sıkıntı ve musibet ve belaları ona insaniyetini ders veren öğretiler olarak görmek ve onları bu anlamlandırma ile yorumlaması zaruridir.

Dertten ve ızdıraptan insanlık doğar. Sürekli nimet ve rahatlık insanı Allah'tan uzaklaştıran en büyük perdeler olabiliyor. Çok kimseler vardır ki Allah onlara nimet ve mansıb ile azab eder. Unutmamam gerekir ki yapılmak yıkılmaktan başlar. Düzen alt üst olmadıkça nasıl olurda boştanlık eğlence olur. Dolayısı ile imtihan dediğim bela, musibet ve sıkıntılar çok büyük celali öğretiler. Celâl medrese sesinden mezuniyet zor ama derece yüksektir. Bu imtihanlarla insaniyete yapılan öğretinin en büyük talebeleri nebiler olmuştur. Cenab-ı Hak enbiyaya (A.S ec.) yüklediği ağır nübüvvet vazifesine onları hazırlamak için bu celal medresesinde yoğun bir öğretice tabi tutmuştur. Üstad bu manaya şöyle işaret ediyor.

عَلٰى

enbiyaya yükletilen risalet ve teklif yükünün pek ağır olduğuna ve sahraları faydalandırmak için yağmur, kar ve fırtınaların şedaidine maruz kalan yüksek dağlar gibi, peygamberlerin de ümmetlerini feyizlendirmek için risalet zahmetlerine maruz kaldıklarına işarettir.

İhtar:

Başka bir surede zikredilen

Sıkıntılar, imtihanlar açılma sebebtir. Varlığın içinde özün hakikatın ortaya çıkması hep bu imtihan denilen öğreti ile olur. Sıkışma açılma, baskı dönüşüme gebedir. Elmaslar baskı altında oluşur. Zeytinyağını çıkarmak için zeytinler sıkılır. Tohumlar karanlık toprak altında neşvü nema bulur. Bütün bu hadiseleri imtihanları Rabbani bir öğreti olarak değerlendirmek gerekir. Büyük imtihanlar büyük öğretileri içerir. Büyük öğretiler büyük insanları yetiştirir. İmtihan ve bela kavramını Celali bir medrese olarak görüp Rahmaniyet ve Rahimiyete kat'i iman ederek öğrenimimi sürdürmeli ve neticesinde azim bir mükafatı netice vereceğine inanmalıyım. Yine bu imtihan ve bela öğretilerinin arkasındaki rahmet neticesine misal olarak şöyle canlı bir misal veriliyor.

"..nurani âlemlere giden yol kabirden geçer ve en büyük saadetler büyük acı ve felaketlerin neticesidir. Meselâ Hazret-i Yusuf (AS), Mısır azizliği gibi bir saadete, ancak kardeşleri tarafından atılan kuyu ve Zeliha nın iftirası üzerine konulduğu hapis yoluyla nail olmuştur. Ve kezâ, rahm-ı mâderden dünyaya gelen çocuk mâhut tünelde çektiği sıkıcı, ezici zahmet neticesinde dünya saadetine nâil oluyor. {ŞUALAR - 755}

Bela ve musibetler insaniyetin acılmına sebeptir demiştik. Ve bendeki istidatların duası bir çok belanın da gelmesine sebeb oluyor. Bu belalar ile bir çok hakikatım nesvü nema buluyor. Üstad "O Kİ YARATTIĞI HER ŞEYİ EN GÜZEL ŞEKİLDE YARATTI {SECDE-7}" ayetini tefsir ettiği Onsekizinci Söz'de bu manaya kuvvet verecek çok güzel bir misal veriyor.

ATIF ⇒ ONSEKİZİNCİ SÖZ - {232}

Atmaca kuşu serçelere tasliti, zahiren rahmete uygun gelmez. Halbuki serçe kuşunun istidadı o taslit ile inkişaf eder.

Burayı yorumlarken atmaca saldırıyor serçe kuşu inkişaf ediyor diyerek bütün olup bitende kötü rolü atmacaya atıyoruz. Kaçırdığım bir ve çok önemli nokta atmacanın serçeye musallat olmasının esbab tahtında sebebi atmacanın aç gözlülüğü değil serçenin mahiyetinde var olan manevra ve uçma istidatlarının yaptığı nesvü nema duasıdır. Onların bu duası atmacayı serçeye çekmiş atmacanın tasallutu ile serçe mahiyetindeki manevra ve kaçış istidatlarını kuvveden fiile çıkarmıştır.

İMTİHANDAKİ "BELA" EVET DEMENİN İMZASI

İmtihan sırrındaki bela, musibet ve sıkıntılar benim Rabbimin kim olduğunun farkındalığı kulluk iddiamın tescili için çok büyük öğretilerdir. Kur'an'da geçen ve "bezm-i elest" olarak bilinen bir diyalog var.

ATIF => A'RAF SURESİ - {172}

Hani Rabbin Ademoğullarının sülplerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" demişti. Onlarda "Evet şahit olduk (ki Rabbimizsin)" demişlerdi. Böyle yapmamız kıyamet günü "Biz bundan habersizdik" demeniz içindir.

İşte vahdet diyarında verdiğimiz bu söz ile kesret diyarında sağlamaya tabi tutulyoruz. Beni terbiye eden zarar ve menfaat veren yegane Rabb sensin demek için bu dünyaya gönderildik. Vahyin tahkiki iman eğitimi ile insaniyetimi inkişaf ettirip imtihan sahnesinde bu öğretiyi tatbikat sahasına dökmek için imtihan dediğim bela ve musibetlere giriftar oluyorum.

İtikade Rabbim Allah diyerek abdullah olduğumu tatbikat sahasında belalarda musibet esnasında reaksiyonlarımla halimle kâlimle isbat ediyorum.
Bunun ile ilgi Üstadın Mevlana hazretlerinden almış olduğu bir beyit var.

O, "ben Senin Rabbin değil miyim?" dedi.
Sen "Evet" dedin.
"Evet" demenin şükrü nedir, bilir misin?
Çok bela çekmektir.
Bilir misin bela çekmenin sırrı nedir?
Yani fakr u fena dergahındaki halkaya katılmaktır.

(Dîvân-ı Kebîr, s. 157, Gazel 251.)

Herkes Allah'ın kulu yani abdullah olduğunu dava ediyor. İmtihan vaki olduğunda hakikatta kim kimin kulu olduğu meydana çıkar.
Elmasın kömürden tefriki için gerekli ısı ve basınç gibi bu imtihanlar "abdü'l mâl", "abdü'l dinar, dolar" "abdü'l his", "abdü'l nefs" "abdü'l zevc" olanları abdullah olanlardan ayırma öğretileridir. İddianın hakikate dönüşmesidir.

GÜZEL İŞLER YANİ AMEL-İ SALİH

Bir çok ayette zikredilen amel-i salih kavramı yine çalıştığım bu ayetlerde zikrediliyor. Taklidi din anlayışımızın ve dini yaşantımızı belli gün ve vakitlerde fiili ibadetlere hasretmemizle bir çok hakikata yaptığımız zulmü bu kavramada yapmışız. Hayatımızdan kopuk yaşadığımız ve belli zamanlara hasrettiğimiz fiili ibadetlere hasrettiğimiz din anlayışı ile salih amel kavramında gizli çok geniş ve külli ibadet manasını kaçırıyoruz. Öncelikle salih amel kavramını doğru tanımlamak ve onun içinide tahkiki bir şekilde doldurmak gerekir.

AMELİ SALİH NEDİR?

AMELİ SALİH : Lugat manası olarak "iyi güzel ve faydalı iş" veya "Allah'ın rızasına uygun amel" anlamına gelir. Genel kabul ve ifade edilen manada salih amel namaz, hac, zekat, sadaka vermek gibi fiili ibadetler ile kabul görmüş ve anlamlandırılmış çok doğru olan bu manalandırma bir o kadar da eksik bir mâna olduğu Kur'an ve Sünneti analiz ettiğimizde anlıyoruz. İbadeti üçe ayıracağım

İbadet yani salih amel kavramını üç grupta anlıyorum. Fikri, bedeni ve mâli. Bu üç amel-i salihin zirve ve simge manaları fikri ibadette tefekkür, bedeni ibadette namaz, mâli ibadette zekat olarak isimlendirdim. Ameli salih manasını bedeni ve mâli ibadetler olarak anlamlandırma ve yaşamada genel olarak bir sıkıntı yaşamıyoruz. Manadan çok uzak olsakta elden geldiği kadar yerine getiriyoruz Maalesef hayatımızdaki en büyük salih amel manası fikri ibadet boyutunda tefekkür hakikatıdır. Fikri ibadet olan tefekkürün hayatımızda olmamasının bana zararları nelerdir diye kendime sorduğumda şunlar aklıma geliyor.

TEFEKKÜRSÜZLÜĞÜN ZARARLARI

1- Salih amel manasını daraltıp namaz vs gibi ibadetlere hasrederek hayatımın sair kısımlarını gafletle geçirip hayat içinde yapmak zorunda olduğum adetlerimde ibadet şuurunu yakalayamamak.

2- Namaz, zekat gibi bedeni ve mâli ibadetlerin içindeki mana boyutunu yakalayamayıp bu ibadetleri şekle ve fiile bina etmek, bu ibadetler içinde saklı ancak tefekkürle yakalanabilecek ulvi mertebe ve fazilete ulaşamamak.

3- Sair mevcudatın ibadetlerinden mahrum kalıp ibadette külliyet kesbedememek

Başta namaz olmak üzere bütün fiili ibadetlerin temeli tefekküre dayanır, rububiyet sahasında yapılan azim bir farkındalığın neticesinde mukabelede bulunmaktır. Buna güzel bir misal olara Dokuzuncu Söz'de namaz ile ilgili ifade edilen manalar gösterilebilir.

Dokuzuncu Söz

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ * وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

Ey birader! Benden, namazın şu muayyen beş vakte hikmet-i tahsisini soruyorsun. Pek çok hikmetlerinden yalnız birisine işaret ederiz.

Evet herbir namazın vakti, mühim bir inkılab başı olduğu gibi, azîm bir tasarruf-u İlahînin âyinesi ve o tasarruf içinde ihsanat-ı külliye-i İlahiyenin birer ma'kesi olduğundan, Kadîr-i Zülcelal'e o vakitlerde daha ziyade tesbih ve ta'zim ve hadsiz nimetlerinin iki vakit ortasında toplanmış yekûnüne karşı şükür ve hamd demek olan namaza emredilmiştir. Şu ince ve derin manayı bir parça fehmetmek için "**beş nükte**"**yi** nefsimle beraber dinlemek lâzım...

Bedeni ibadetlerin fihristesi olan namaz Rububiyete ait üç tasarrufun farkındalığına bina edilen bir ubudiyet manasına bina edilmiş.

RUBUBİYET TECELLİSİ	KELAM	FİİL
İNKİLAB BAŞI	TESBİH	
AZİM BİR TASARRUFAT-I		N
İLAHİNİN AYİNESİ	TAZİM	A
O TASARRUF'İÇİNDE		M
İHSANAT-I KÜLLİYE-İ	ŞÜKÜR	A
İLAHİYENİN MA'KESİ		Z
FARKINDALIK FİKİR	MUKABELE ZİKİR	MUKABELE FİİL

Tefekkür yani fikri ibadetin fiili, bedeni ibadetle olan ilişkisinin en canlı numunesi namazdır. Huşu içinde namaz kılmanın yolu hasyet içinde bir hayat sürmekle başlar.

Ameli salih kavramında ki fikri ibadet manasını yakalamak Risalete tahkiki bir şekilde tabi olmakla başlar. Bu tebaiyet ile Kur'an'ın fikir inşaası hayatımın her anını ibadete çevirebilir. Bu şuur ile hayatımın her anını Rab ve abd ilişkisine bina edip Rable sürekli bir iletişim halinde olacağım. Bununla ilgili onbirinci sözde geçen Yaver-i Ekrem'in (ASM) yapmış olduğu tebligatta geçen sıralama bana bu fikri ibadet noktasında güzel bir metod veriyor.

"Ey ahali! Şu kasrın meliki olan seyyidimiz, bu şeylerin izharıyla ve bu sarayı yapmasıyla, kendini size tanıttırmak istiyor. Siz dahi onu tanıyınız ve güzelce tanımağa çalışınız. Hem şu tezyinatla kendini size sevdirmek istiyor. Siz dahi onun san'atını takdir ve işlerini istihsan ile kendinizi ona sevdiriniz. Hem bu gördüğünüz ihsanat ile, size muhabbetini gösteriyor. Siz dahi itaat ile ona muhabbet ediniz. Hem şu görünen in'am ve ikramlar ile, size şefkatini ve merhametini gösteriyor. Siz dahi şükür ile ona hürmet ediniz. Hem şu kemalâtının âsârıyla, manevî cemalini size göstermek istiyor. Siz dahi onu görmeğe ve teveccühünü kazanmağa iştiyakınızı gösteriniz. Hem bütün şu gördüğünüz masnuat ve müzeyyenat üstünde birer mahsus sikke, birer hususî hâtem, birer taklid edilmez turra koymakla, herşey kendisine has olduğunu ve kendi eser-i desti olduğunu ve kendisi tek ve yekta, istiklal ve infirad sahibi olduğunu size göstermek istiyor. Siz dahi onu tek ve yekta ve misilsiz, nazirsiz bîhemta tanıyınız ve kabul ediniz."

Burada zikredilen altı maddelik metod bana çok güzel bir formül içeriyor. Bu metod kainatta baktığım her varlık üzerinde ilişki kurduğum bütün mevcudat üzerinde hatta sürekli yaptığım mahlukiyetimin gereği yapmak zorunda olduğum yemek yemek, çay içmek, uyumak gibi fiileri de amel-i salih sınıfına sokacak bir metod

RUBUBİYET SAHASI	İFADE EDİLEN MANA	UBUDİYET
YARATILAN İZHAR EDİLEN ŞEYLER VE YARADILIŞ	KENDİNİ TANITMAK	TANIYINIZ GÜZELCE TANIMAYA ÇALIŞ
TEZYİNAT	KENDİNİ SEVDİRMEK	SANATINI TAKDİR İŞLERİNİ İSTİHSAN İLE KENDİNİZİ SEVDİRİNİZ
İHSANAT	SİZE MUHABBETİNİ GÖSTERİYOR	İTAAT İLE MUHABBET EDİNİZ
İNAM İKRAM	ŞEFKAT VE MERHAMETİNİ GÖSTERİYOR	ŞÜKÜR İLE HÜRMET EDİNİZ
KEMALATIN ASARIYLA	MANEVİ CEMALİNİ GÖSTERMEK İSTİYOR	ONU GÖRMEYE TEVECCÜHÜNÜ KAZANMAYA İSTİYAK GÖSTERİNİZ
MASNUAT MÜZEYYENAT ÜSTÜNE MAHSUS SİKKE HUSUSİ HATEM TAKLİD EDİLMEZ TURRA KOYMAKLA	HERŞEYİN KENDİSİNE HAS KENDİ ESER-İ DESTİ OLDUĞU KENDİSİ TEK, YEKTA, İSTİKLAL İNFİRAD SAHİBİ OLDUĞUNU GÖSTERMEK İSTİYOR.	SİZDE ONU TEK VE YEKTA MİSİLSİZ, NAZİRSİZ BİHEMTA TANIYINIZ KABUL EDİNİZ

Bu altı maddelik metodu varlıkla ilişki kurduğum herşeyde yakalayabilirim. Ve bu altı maddelik metod yani fikri ibadet manası ile amel-i salih kavramını havva yerken, uyurken, yürürken, yemek yerken yani hayatımın her anına yaymış olurum.

Cenab-ı Hak insanı farklı bir format ve misyonda yaratmış. İnsana verdiği şuur, akıl gibi cihazatla çok farklı farkındalıklar ve bu farkındalıklara mukabil ubudiyet manası istenmiş. Bu misyon Risale-i Nur külliyatının bir çok yerinde zikredilmiş. Âlemimde en kısa ve öz ile insanın misyonunun anlatıldığı bir yer olarak MESNEVİ'DE geçen paragraf geliyor.

189

İ'lem Eyyühel-Aziz!

Sath-ı âlemde kurulan şu sergi-yi İlahîde teşhir edilen tezyinata, kemalâta, güzel manzaralara ve rububiyetin haşmetiyle uluhiyetin azametine bir müşahid, bir mütenezzih, bir mütehayyir, bir mütefekkir lâzımdır ki, o güzellikleri görsün; o manzaralar arasında tenezzüh etsin; o hârika nakışlara, zînetlere tefekkür ile hayran olsun. Sonra o sergiden Sâni'in celaline, Mâlikinin iktidar ve kemalâtına intikal ile Onun azametine secde-i hayret etsin. **Bu vazifeyi îfa edecek insandır. Çünki insan gerçi cahil, zulmetli bir şeydir amma, öyle bir istidadı vardır ki, âleme bir enmuzec ve bir nümune olmaya liyakatı vardır. Hem o insanda öyle bir emanet vedia bırakılmıştır ki, onun ile gizli defineyi bulur, açar. Hem o insandaki kuvvetler tahdid edilmeyerek mutlak bırakılmıştır. Buna binaen küllî bir nevi şuur sahibi olur ki, Sultan-ı Ezel'in azamet ve haşmetinin şaşaasını idrak ediyor.**

RUBUBİYET SAHASI	TASARRUF	VAZİFE	AMELİ SALİH
	TEZYİNAT	MÜŞAHİD	GÜZELLİKLERİ GÖRSÜN
SATH-I ALEMDE KURULAN SERGİ-İ İLAHİDE TEŞHİR EDİLEN	KEMALAT	MÜTENEZZİH	MANZARALARDA TENEZZÜH ETSİN
	GÜZEL MANZARA	MÜTEHAYYİR	NAKIŞLARA ZİNETLERE TEFEKKÜR İLE HAYRAN OLSUN
	HAŞMET AZAMET	MÜTEFEKKİR	O SERGİDEN SANİ'İN CELALİNE MALİKİNİN İKTİDAR VE KEMALATINA İNTİKAL İLE O'NUN AZAMETİNE SECDE-İ HAYRET ETSİN

Bu dört M ile ifade edilen şuur ve tefekkür ile bakmak görmek, beğenmek, hayret etmek gibi duygularda ameli salih oluyor. Unutmamak gerekir ki fikri ibadet farkındalık fiili ibadeti netice verir. Ama fiili ibadetler fikri ibadeti netice vermesi

zordur. Fikri ibadet ve farkındalığın azami olması beraberinde teşekkürü minneti netice verir.

ATIF ⇒ LEM'ALAR - ONBİRİNCİ LEM'A {57}

Fitrat-ı beşeriyede cemale karşı bir muhabbet ve kemale karşı perestiş etmek, ihsana karşı sevmek vardır.

Kainatta ayineler üzerinde gördüğüm ilişki kurduğum mevcudat ayinelerinde müşahade ettiğim güzellik, kemal ve ihsana karşı kayıtsız kalmak insaniyete yakışmayan bir durumdur. Bu üç noktayı gördüğüm varlığa teşekkür ediyorum hürmet gösteriyorum.

Ve bu cemal ve kemal ve ihsan bana ne derece hitab ediyorsa ve ne derece ihtiyacımı karşılıyorsa o nisbette teşekkür ve hürmet fıtri olarak ziyadeleşir. Aynen bunun gibi bütün kainatta gördüğüm cemal, kemal ve ihsanın farkındalığı ve bütün bu ihtiyaçlarımın her zaman en münasip bir şekilde karşılandığının farkındalığı ile benim bu ihtiyacımı karşılayan bana sürekli lutuf ve ihsanla muamele eden Zât'a karşı ibadet ve şükür kaçınılmaz olur zorlama değil zorunluluk olur. Bu fikri ibadet fiili ibadeti özellikle namazı netice verir.

Bu fikri ibadet ile doldurulmamış fiili ibadet yani namaz kişinin hayatı ile celişir. Başına gelen hadisat içinde hikmet, adalet ve rahmeti göremeyen kişinin namazda subhaneke demesi, teşekkür etmesi maalesef bir zorlama hatta yalancılıktır. Buna bir misal verecek olursam kendisine bir hediye getirilen bir çocuk hediyeye baktığında hediyenin kendisinin ihtiyacı olan bir şey olmadığını ve beğenmediğini anlıyor ve mutsuz oluyor. Yanındaki babası da çocuğunu dürtüp ona hediye veren kişiye teşekkür etmesi için zorluyor ve çocuk istemeyerek zoraki suratı asık bir şekilde "sağol" diyor. Aynı çocuğa verilen hediye onun istediği hayal ettiği bir bisiklet olsa o çocuk teşekkürü babasının zoruyla değil canı gönülden teşekkür edip hediye sahibine her daim hürmet gösterecek. Bende fikri ibadetin neticesi olan azami farkındalık ile bana verilen ve verilmeyenlerin tam yerinde olduğunu bilip Rabbimden razı olduğumda namazım ve o namaz içindeki kelamlarım samimi olacak. Namaz zorlama değil zorunluluk olacak.

Fikri ibadetten mahrum fiili ibadet asla bu manayı vermez ve veremez.

FİKRİ İBADETTEKİ BÜYÜK KAZANÇ

İnsan kainat içerisinde adeta bir merkez hükmünde ve bütün mevcudatın kendisine hizmet ettiği ve maddi manevi nimetlere de azami mazhariyeti olan bir mahluk. Bunca ihsan ve nimet de beraberinde azami bir şükrü ve ibadeti beraberinde getirir. Bunca azami nimet ve ihsana karşı insan bir dil ve beden ile asla mukabele edemez. İşte burada fikri ibadet yani farkındalığın önemi ortaya çıkıyor. İnsandan istenen sayısal ibadetleri bedensel ibadetleri artırmak değil şuursal ibadetleri farkındalığı artırmaktır. Bu farkındalık ile dergahı ilahide kendi cüzi ibadetlerinin yanına sair mevcudatın da ibadetlerini katarak halifei ruyi zemin olarak "Biz" lisanıyla alemlerin Rabbine sunmaktır. Bu şuurda ki bir insan bir dil iken binler dil olur bir ferd iken bir ferd-i küllî olur ve cüzi ibadetin içine bütün mahlukatın ibadetlerini sığdırabilir ve küllî bir fazilete mazhar olur. Bununla ilgili 24.Söz'de geçen çok güzel bir temsil var şöyle ki...

قُلْ بِفَضْلِ اللهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

Eğer desen: "Şu küllî hadsiz nimetlere karşı nasıl şu mahdud ve cüz'î şükrümle mukabele edebilirim?"

Elcevab: Küllî bir niyetle, hadsiz bir itikad ile... Meselâ: Nasılki bir adam beş kuruş kıymetinde bir hediye ile, bir padişahın huzuruna girer ve görür ki, herbiri milyonlara değer hediyeler, makbul adamlardan gelmiş, orada dizilmiş. Onun kalbine gelir: "Benim hediyem hiçtir, ne yapayım?" Birden der: "Ey seyyidim! Bütün şu kıymetdar hediyeleri kendi namıma sana takdim ediyorum. Çünki sen onlara lâyıksın. Eğer benim iktidarım olsaydı, bunların bir mislini sana hediye ederdim." İşte hiç ihtiyacı olmayan ve raiyetinin derece-i sadakat ve hürmetlerine alâmet olarak hediyelerini kabul eden o padişah, o bîçarenin o büyük ve küllî niyetini ve arzusunu ve o güzel ve yüksek itikad liyakatını, en büyük bir hediye gibi kabul eder. Aynen öyle de: Âciz bir abd, namazındaa "**Ettahiyyatü lillah**" der. Yani: Bütün mahlukatın hayatlarıyla sana takdim ettikleri hediye-i ubudiyetlerini, ben kendi hesabıma, umumunu sana takdim ediyorum. Eğer elimden gelseydi, onlar kadar tahiyyeler sana takdim edecektim. Hem sen onlara, hem daha fazlasına lâyıksın. İşte şu niyet ve itikad, pek geniş bir şükr-ü küllîdir. **Nebatatın tohumları ve çekirdekleri, onların niyetleridir.**

İşte bu fikri ibadet, külli farkındalık ile külli bir farkındalık cüzi bir niyet ile külli bir ibadete dönüşüyor.
Bunun için insan bedeni ibadetlerini artırmaktan ziyade o bedeni ibadetlerin içini marifetullah ile ve sair mevcudatın ibadetlerinin ve onlarda tezahür eden esmai ilahiyenin farkındalığı ile doldurma gayreti içinde olmalı.

Elhasıl Cenabı Hak benden amelelik yapmamı istemiyor. Bedeni ibadetlere hasr nazar edip şuurdan tefekkürden mahrum bırakılmış beden yorgunluğu istemiyor.
İnşaatlardaki mühendisler gibi kainatın imarı için yaratılan ve vezaif-i eşya tabir edilen bütün mevcudatın kendisine yüklenilen vazifeleri ifa ederken gözüken rububiyet tecellilerinin farkındalığını yakalayıp kendi ibadetinin içine onların ibadetlerini katarak şuurumuzu kullanmamızı ve hayatım içinde yeme, içme, yürüme vs bütün nimetlerin içinde saklı rububiyet tecellilerine karşı şuur-u iman ile mukabelede bulunmamı istiyor.
Bu şuur ve farkındalık bana çok büyük bir ameli salih kapısını açıyor.
Bunu yakalamanın yegane yolu da Kur'an'ın salih amelin önüne koyduğu iman kavramının "iman ettim" diyerek bitmediğini iman hakikatının tefekkür ile doldurulması ve yenilenmesi gerektiğini unutmamak gerekir.
Fikirden tefekkürden mahrum bırakılmış bir fiil yani bedeni ve mâli ibadetin ameli salih olması oldukça zorlaşır. Zira bu amel ya benliğe yada riyaya veya benzer manevi hastalıklara maruz kalacağı muhakkak.

KUPKURU TOPRAK YAPMAK

Ayetler içindeki mâna arayışıma devam ediyorum. Kehf Suresinde 8. ayette geçen "Onun üzerindeki herşeyi biz elbette kupkuru bir toprak haline getireceğiz" ifadesinde geçen kupkuru toprak haline getireceğiz manasından şunları anlıyorum.

Dünya hikmet diyarı ve Cenabı Hak bu dünyada esbab perdesi altında iş yapıyor. Bu esbab perdesi hakikatte bana zahir ve aşikar bir şekilde yaratıcıyı ders verip gösterirken gaflet ile bakıldığında bu gösterici esbab perdesi örtücü ve hakikatı yani Cenabı Hakkı unutturan bir hale geliyor.

Yaradılışa dikkatli bir şekilde baktığımda hiçbir var olusun esbab ile alakasının olmadığını insaniyetini kaybetmemiş isem görürüm. Erbab tevehhüm esbabın yegane vazifesi kudrete perde olmasıdır. Bu perde benim rehmimle yaratmış olduğu mahlukat, masnuat ile kendini tanıttırmak, sevdirmek, isteyen bana muhabbetini, şefkatini gösteren Rabbimi unuttursuyor. Bu unutma ile ben eşya ile olan irtibatımı esma ile kuramayıp eşyayı eşya olarak ve manayı ismi ile anlamlandırıyorum. Bütün muhabbetimi, şükrümü, tesiri eşyaya veriyorum. Bunun ise hakikatı yoktur bana Rabbimi tanıttırması için yaratılan eşya ve onun taşıdığı maslahatlar, manalar eşyaya değil esmaya aittir.

Fakat iktirandan yani iki şeyin sürekli bir arada gelmesi yani bir şeyin zahiri sebebiyle o şeyin sürekli bir arada yaratılmasından dolayı sebebler yani esbab bana erbab gibi geliyor. Esbab ile müsebbeb yani sebep ile vücuda gelen nimet o kadar çok, sürekli yaradılıyor ki çoğu zaman müsebbib olan Allah unutuluyor.

ESBAB	MÜSEBBEB	MÜSEBBİB
AĞAÇ	MEYVE	A
ARI	BAL	L
TAVUK	YUMURTA	L
İNEK	SÜT	A
İPEKBÖCEĞİ	İPEK	H

Bu iktiran yani sebeble sonucun bitişik olması kıpkuru bir toprak olan yani hakikatta bir şeyi yapacak kabiliyeti olmayan esbabın benim gafletimde nazarımda erbab zannedilmesini netice veriyor buda beni şirk-i hafiye itiyor.
Kur'an beni bu gafletten kurtarmak ve uyandırmak için şöyle bir metod uyguluyor: Sebeb sonuç ilişkisinin zıtlığını nazara vermek için müsebbebin içinde ki gayeleri, maslahat ve semereleri zikrediyor. Üstad bu hakikati şöyle ifade etmiş.

Yedinci Sırr-ı Belâgat:

Kâh oluyor ki âyet; zahirî sebebi, icadın kabiliyetinden azletmek ve uzak göstermek için müsebbebin gayelerini, semerelerini gösteriyor. Tâ anlaşılsın ki; sebeb, yalnız zahirî bir perdedir. Çünki gayet hakîmane gayeleri ve mühim semereleri irade etmek, gayet Alîm, Hakîm birinin işi olmak lâzımdır. Sebebi ise şuursuz, camiddir. Hem semere ve gayetini zikretmekle âyet gösteriyor ki; sebebler çendan nazar-ı zahirîde ve vücudda müsebbebat ile muttasıl ve bitişik görünür. Fakat hakikatta mabeynlerinde uzak bir mesafe var. Sebebden müsebbebin icadına kadar o derece uzaklık var ki; en büyük bir sebebin eli, en edna bir müsebbebin icadına yetişemez. İşte sebeb ve müsebbeb ortasındaki uzun mesafede, esma-i İlahiye birer yıldız gibi tulû' eder. Matla'ları, o mesafe-i maneviyedir. Nasılki zahir nazarda dağların daire-i ufkunda semanın etekleri muttasıl ve mukarin görünür.

Halbuki daire-i ufk-u cibalîden semanın eteğine kadar, umum yıldızların matla'ları ve başka şeylerin meskenleri olan bir mesafe-i azîme bulunduğu gibi; esbab ile müsebbebat mabeyninde öyle bir mesafe-i maneviye var ki, imanın dûrbîniyle, Kur'anın nuruyla görünür. Meselâ:

İfadelerden anlaşıldığı üzere sebebin sonuç üzerinde hiç bir tasarrufunun olmadığını anlatmak için Kur'an bana müsebbebin semere ve gayesi zikrediyor. Semere ve gayelerde gözüken maslahat ve faidelere nazar-ı dikkati celbedip bunların asla şuursuz olan esbabın işi olamayacağını akla havale ederek bu işlerin arkasında fiilile kendini gösteren Alim ve Hakim olan Zât güneş gibi kendini gösterir.

Uzaktan bakınca büyük dağların zirvesi bulutlara değdiğini görürüz. Ama dağın zirvesine çıktığımızda, zirve ile gökyüzü arasında kilometrelerce fark olduğunu görürüz. Aynen bunun gibi sebeble müsebbeb arasında nazarı gaflette bakınca yakınlık gözükür ama bu yakınlık aynı dağa uzaktan bakınca gökyüzüne yakın olması gibi göz yanılmasıdır. İman dürbini ve Kur'an nuruyla bakınca esbab ile müsebbebat mabeyninde öyle bir mesafe-i maneviye vardır. Ve o mesafe-i maneviyeden esmaî ilahiye güneş gibi gözükür.

Mesela

فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ اِلٰى طَعَامِهٖ * اَنَّا صَبَبْنَا الْمَآءَ صَبًّا * ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقًّا *
فَاَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا * وَ عِنَبًا وَ قَضْبًا * وَ زَيْتُونًا وَ نَخْلًا * وَ حَدَآئِقَ غُلْبًا * وَ
فَاكِهَةً وَ اَبًّا * مَتَاعًا لَكُمْ وَ لِاَنْعَامِكُمْ

ABESE - 24-32

İnsan, yediklerine bir baksın.
Biz suyu bol bol indirdik.
Toprağı yardıkça yardık.
Ondan daneler, üzümler, sebzeler, zeytinlikler,
hurmalıklar, bol ağaçlı bahçeler, çeşit çeşit meyveler
ve otlar bitirdik size ve hayvanlarınıza rızık olsun diye."
Abese Sûresi, 80:24-32.

Ayet var oluş üzerinden esbabı zikredip esbab üzerinden müsebbebin gaye ve semeresini nazara vererek beni şöyle bir tefekküre ve farkındalığa götürüyor:

İşte şu âyet-i kerime, mu'cizat-ı kudret-i İlahiyeyi bir tertib-i hikmetle zikrederek esbabı müsebbebata rabtedip en âhirde

مَتَاعًا لَكُمْ size ve hayvanlarınıza

lafzıyla bir gayeyi gösterir ki; o gaye, bütün o müteselsil esbab ve müsebbebat içinde o gayeyi gören ve takib eden gizli bir mutasarrıf bulunduğunu ve o esbab, onun perdesi olduğunu isbat eder. Evet

مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ size ve hayvanlarınıza rızık olsun diye....

tabiriyle bütün esbabı, icad kabiliyetinden azleder. Manen der: "Size ve hayvanatınıza rızkı yetiştirmek için su semadan geliyor. O suda, size ve hayvanatınıza acıyıp şefkat edip rızık yetiştirmek kabiliyeti olmadığından; su gelmiyor, gönderiliyor demektir. Hem toprak, nebatatıyla açılıp, rızkınız oradan geliyor. Hissiz, şuursuz toprak, sizin rızkınızı düşünüp şefkat etmek kabiliyetinden pek uzak olduğundan, toprak kendi kendine açılmıyor, birisi o kapıyı açıyor, nimetleri ellerinize veriyor. Hem otlar, ağaçlar sizin rızkınızı düşünüp merhameten size meyveleri, hububatı yetiştirmekten pekçok uzak olduğundan, âyet gösteriyor ki, onlar bir Hakîm-i Rahîm'in perde arkasından uzattığı ipler ve şeritlerdir ki, nimetlerini onlara takmış, zîhayatlara uzatıyor. İşte şu beyanattan Rahîm, Rezzak, Mün'im, Kerim gibi çok esmanın matla'ları görünüyor. Hem

Bütün eşya bu esma manalarını yerine getirip şuura bu manaları ifade ettikten sonra var oluş sahnesinden çekilecekler. Adeta kuru bir toprak gibi kendisine ait hiçbir şeyleri olmadığını bütün üzerlerinde gözüken kemal, cemal ve insanın kaynağının kendilerini var eden Sani-i Cemil-i Zülcelale ait olduğunu ders verecekler.

Eşyanın mülk cihetinin kuru bir toprak gibi verimsiz ve birşey ortaya çıkaracak kendilerine ait bir manalarının olmadığını bu mevt ve yok ediş ile anlayacağım.

Eğer şuur-u iman varsa bundaki rahmet yönü şu olacak bağlandığım meftun olduğum eşyada gördüğüm insan, cemal ve kemalin nihayetsiz ve baki ve sermedi kaynağının var olduğunu anlayacağım. Buda bana nihayetsiz bir şuûru verecek.

Yani aslında bütün eşya zahirde kupkuru toprak hükmünde. Ben gafletimle onlarda gözüken esma-i ilahiyeye ait insan, cemal ve kemali onlara verip hata ediyorum. Bu hatamın cezası olarakda muhabbetle bağlandığım eşyanın firakıyla yanıp tutuşuyorum.

Üstad bu manayı YA BAKİ ENTEL BAKİ zikrini

"HERŞEY HELAK OLUP GİDİCİDİR. ONA BAKAN YÜZÜ MÜSTESNA"

(KASAS 88)

ayeti ile tefsir ederken şöyle izah ediyor.

İşte bu kusurdan teberri edip o fâni mahbubattan kat'-ı alâka etmek, o mahbublar onu terketmeden evvel o onları terketmek cihetiyle Mahbub-u Bâki'ye hasr-ı muhabbeti ifade eden

يَا بَاقِي اَنْتَ الْبَاقِي

olan birinci cümlesi: "Bâki-i Hakikî yalnız sensin. Masiva fânidir. Fâni olan elbette bâki bir muhabbete ve ezelî ve ebedî bir aşka ve ebed için yaratılan bir kalbin alâkasına medar olamaz." manasını ifade ediyor. "Madem o hadsiz mahbubat fânidirler, beni bırakıp gidiyorlar; onlar beni bırakmadan evvel ben onları

يَا بَاقِي اَنْتَ الْبَاقِي

demekle bırakıyorum. Yalnız sen bâkisin ve senin ibkan ile mevcudat beka bulabildiğini bilip itikad ederim. Öyle ise senin muhabbetinle onlar sevilir. Yoksa alâka-i kalbe lâyık değiller." demektir. İşte bu halette kalb, hadsiz mahbubatından vazgeçiyor. Hüsün ve cemalleri üstünde fânilik damgasını görür, alâka-i kalbi keser. Eğer kesmezse, mahbubları adedince manevî cerihalar oluyor.

İkinci cümle olan

يَا بَاقِي اَنْتَ الْبَاقِي

o hadsiz cerihalara hem merhem, hem tiryak oluyor. Yani:

يَا بَاقِي

"**Madem sen bâkisin, yeter; herşeye bedelsin. Madem sen varsın, herşey var.**" Evet mevcudatta sebeb-i muhabbet olan hüsün ve ihsan ve kemal, umumiyetle Bâki-i Hakikî'nin hüsün ve ihsan ve kemalâtının işaratı ve çok perdelerden geçmiş zaîf gölgeleridir; belki cilve-i esma-i hüsnanın gölgelerinin gölgeleridir.

Ayette ifade edilen kupkuru toprak yapacağız manası benim vehmimle oluşturduğum hakikat zannettiğim manayı ismiyle bakıp tesir verdiğim, ihsan, kemal ve cemalin kaynağı zannetiğim dünyanın zahiri eşyası yani esbab bana hakikatını gösterip benden zannettiğin hiçbir şeyin bana ait olmadığını gör demesidir.
Gafletle ve taklidi imanla kabul etmediğim gerçeği bana yaşayacağımı ifade ediyor.
Kupkuru toprak yapacağız ifadesi ehli iman için büyük bir müjde nihayetsiz bir saadeti ders verirken, ehli küfür için acı bir gerçekle yüzleşmeyi ders veriyor.

KUPKURU TOPRAK VE İNSAN

Aslında hiçbir varlığın ne tavuğun yumurtayı ben yaptım iddiası ne ağacın meyveyi ben yapıyorum gibi bir iddiası, ne de gülün güzelliğinin kendisine ait olduğu iddiası yok. Bütün bu suçlamaları onlara atan insan. Ve insan vehminde oluşturduğu bir küfür bataklığında yaşar. İnsanın esbaba icad vermesinin temelinde kendisine Halık'tan bağımsız bir nazar ile bakıp kendisinde gözükenleri kendinden zannederek kendine verdiği icad kabiliyetinden kaynaklanır. Kendinin bir şey yapabileceğini zanneden kişi herşeyin bir şeyler yapabileceğini zanneder. O yüzden şirkten kurtulmanın ilk ve temel adımı "ene putunu" kırmakla olur.

Bütün esbab kupkuru bir toprak gibi kendisinden bir şey yapabilecek özelliğe sahip olmadığı gibi insanında tek başına bir şeyi vücuda getirebilme yapabilme kabiliyeti yoktur olamaz. İnsan kendini tahkiki bir şekilde vahyin terbiyesine tabi tuttuğunda mahiyetindeki nihayetsiz aczi fakr, noksan ve kusurun farkındalığı ile kendi ayinedarlığı ile vücuda gelen bütün var oluşu BİSMİLLAH ile vacibul vücuda verir. Her besmele var oluşu Halıkına vermenin ifadesidir.

İnsan kendini böyle bir tahkiki iman eğitimine tabi tutmazsa

"Kendini görür, kendine güvenir, kendini beğenir"

ve kendisine yaptırılan, kupkuru toprak hükmündeki mahiyetinden vücuda getirilen hayırları kendinden bilerek heba eder.

Ahirette'de YA LEYTENİ KÜNTU TURABA der.

Bu ayette bu kelamı söyleyenler kafirlerdir. Kafir iki anlamda kullanılır.

KAFİR
- İTİKADİ (iman esaslarını inkar eden)
- KÜFÜR EHLİ (Hakikatın üstünü örten)

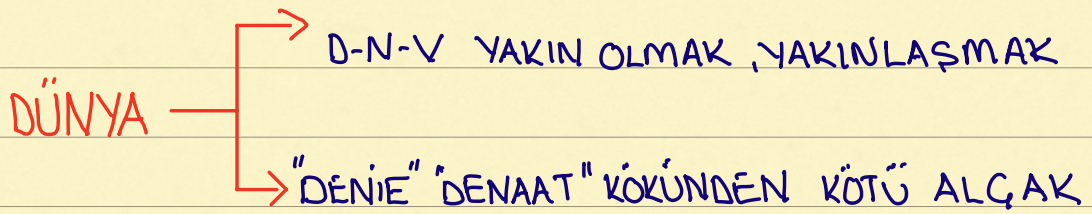
Ayetin mutlak kafire bakan yönü kendilerine Hz. Muhammed (ASM) ile gelen teklif-i ilahiyenin bütününü yada bir kısmını inkar ettiklerinden dolayı uğrayacakları azabın şiddetinden "keşke toprak olsaydıkta bu azab günlerini görmeseydik" diyecekler.

Ayetin küfür ehline yani Kur'an'a ve onun hükümlerine inanan kabul eden ama basta kendini sonra hadisatı mevcudatı bu vahyin öğretisi ile tanımlamayıp vücudi şeyleri yani var oluşu kendine esbaba veren kişi "keşke toprak olsaydım" diyecek. Yani toprak gibi benim ayinemde yaratılanlar. Kendimden bilmeyip net bir ayine olsaydım diyecek

DÜNYA HAYATININ OYUN OLMASI

Kur'an'da dünya hayatı için çokça zikredilen bir benzetmede "oyun" benzetmesidir. Kur'an'da geçen bazı kelime ve kavramlar geçtiği yere ve duruma göre farklı manalar arz eder. Farklı manalar taşıyan birden fazla anlamı olan bu tür kelime ve kavramlara "zûvûh" kelime ve kavramlar denir.

Dünya ve dünya hayatı da bunlardan biri. Kur'an'da "el hayatüddünya" gibi ve farklı türevlerde geçiyor. "Ed dünya" iki anlama geliyor.

"ED DÜNYA" bazı yerlerde yakınlaşma olarak ifade edilip "ahirete yakın" anlamında kullanılıyor. Aynı kelime kişiyi yaratıcısından ve yaradılış gayesinden uzaklaştıran alçak ve kötü manasında kullanılıyor.

Bu noktada dersimin başlarında ifade ettiğim dünyanın üç yüzünü anlamak ve dünya tanımlamasını doğru yapmam gerekir. Yoksa dünyayı bütünüyle dışlamak, kötülemek hem Kur'an'ın dünya tanımlamasına uymaz hem dünya içinde bir çok kayıtla kayıtlı olan nefsim için teklif-i malayutak olur.

Üstad hazretleri bu noktada kurbandan aldığı dersle çok doğru bir dünya tanımı var.

Birinci Nokta:

Ehl-i dalaletin vekili der ki: "Ehadîsinizde dünya tel'in edilmiş, "cîfe" ismiyle yâdedilmiş. Hem bütün ehl-i velayet ve ehl-i hakikat, dünyayı tahkir ediyorlar. "Fenadır, pistir" diyorlar. Halbuki sen, bütün kemalât-ı İlahiyeye medar ve hüccet, onu gösteriyorsun ve âşıkane ondan bahsediyorsun?"

ELCEVAB:

Dünyanın üç yüzü var:

Birinci yüzü:

Cenab-ı Hakk'ın esmasına bakar. Onların nukuşunu gösterir. Mana-yı harfiyle, onlara âyinedarlık eder. Dünyanın şu yüzü, hadsiz mektubat-ı Samedaniyedir. Bu yüzü gayet güzeldir. Nefrete değil, aşka lâyıktır.

İkinci yüzü:

Âhirete bakar. Âhiretin tarlasıdır, Cennet'in mezraasıdır, rahmetin mezheresidir. Şu yüzü dahi, evvelki yüzü gibi güzeldir. Tahkire değil, muhabbete lâyıktır.

Üçüncü yüzü:

İnsanın hevesatına bakan ve gaflet perdesi olan ve ehl-i dünyanın mel'abe-i hevesatı olan yüzdür. Şu yüz çirkindir. Çünki fânidir, zâildir, elemlidir, aldatır. İşte hadîste vârid olan tahkir ve ehl-i hakikatın ettiği nefret, bu yüzdedir.

Bu Kur'ani dünya ayrımı bana tahkiki iman eğitimi ile çok geniş bir ibadet kapısını araladığı gibi bu dünya da meşru dairede nasibimi de aramaya teşvik ediyor. Diğer bir noktada dersimin başlarında ifade ettiğim dünya ile ilgili ayetler arasında zahiri çelişkiyi de ortadan kaldırıyor. Zira bazı ayetlerde dünya oyun ve eğlence yeri olarak ifade edilirken, bazı ayetlerde ise dünyanın oyun olsun diye yaratılmadığı manası nazara veriliyor. Bu ayrım çelişki vehmini ortadan kaldırıyor.

ATIF ⇒ ENBİYA SURESİ 16. AYET

Biz gökleri, yeri ve bunlar arasındakileri oyun olsun diye yaratmadık

denilirken anlamaya çalıştığımız En'am suresinde geçen

ATIF ⇒ EN'AM SURESİ 32. AYET

Dünya hayatı bir oyun ve oyalanmadan başka bir şey değildir.

ifadesi zahiri bir çelişki gibi gözüküyor. Sözler de geçen varlığın üç yüzü manası bana aslında çelişkinin olmadığını gösteriyor.

DÜNYANIN ÜÇ YÜZÜ

BİRİNCİ YÜZ: Cenab-ı Hakk'ın esmasına bakar

İKİNCİ YÜZ: Ahirete Bakar

> BU İKİ YÜZ ANA GAYEYİ İŞARET EDER (ENBİYA 16)

ÜÇÜNCÜ YÜZ: İnsanın hevesatına bakar. Mel'abe-i hevesat

> BU KISIM OYUN OYALANMA MANASI (EN'AM 32)

Üstad hazretleri Kur'an'dan almış olduğu dersle dünya tanımlamasını bu şekilde yaptıktan sonra dünyayı tahkir edenleri dört sınıfa ayırmış.

Kur'an-ı Hakîm'in kâinattan ve mevcudattan ehemmiyetkârane, istihsankârane bahsi ise; evvelki iki yüze bakar. Sahabelerin ve sair ehlullahın mergub dünyaları, evvelki iki yüzdedir.

` Şimdi dünyayı tahkir edenler dört sınıftır:

Birincisi:

Ehl-i marifettir ki, Cenab-ı Hakk'ın marifetine ve muhabbet ve ibadetine sed çektiği için tahkir eder.

İkincisi:

Ehl-i âhirettir ki; ya dünyanın zarurî işleri onları amel-i uhrevîden men'ettiği için veyahut şuhud derecesinde iman ile Cennet'in kemalât ve mehasinine nisbeten dünyayı çirkin görür. Evet Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm'a güzel bir adam nisbet edilse, yine çirkin göründüğü gibi; dünyanın ne kadar kıymetdar mehasini varsa, Cennet'in mehasinine nisbet edilse, hiç hükmündedir.

Üçüncüsü:

Dünyayı tahkir eder. Çünki eline geçmez. Şu tahkir, dünyanın nefretinden gelmiyor; muhabbetinden ileri geliyor.

Dördüncüsü:

Dünyayı tahkir eder. Zira dünya, eline geçiyor. Fakat durmuyor, gidiyor. O da kızıyor. Teselli bulmak için tahkir eder. "Pistir" der. Şu tahkir ise; o da, dünyanın muhabbetinden ileri geliyor. Halbuki makbul tahkir odur ki, hubb-u âhiretten ve marifetullahın muhabbetinden ileri gelir.

Fahreddin-i Razi hazretleri de bu minvalde dünya hayatını zemm etmenin doğru olmadığını zira uhrevi hayatın onsuz elde edilemeyeceğini söyler.

Dünya hayatı ile ilgili Kur'an'da geçen diğer vasıflar

Oyun eğlence yeri olması → Al-i imran 14-117
Geçici bir metaa olması → Yunus 21-23
Aldatıcı olması → Lokman 33 Fatır 5-8
Süslü olması → Araf 32

Dünya hayatı ile daha farklı vasıflar da zikrediliyor.
Çalışmış olduğum ayetlerde zikredilen vasıf oyun ve bu konuda bir anlama duasında bulunacağım.

OYUN NEDİR VE DÜNYA HAYATI NEDEN OYUNA BENZETİLİYOR?

Kur'an'da bir kaç yerde dünya hayatı oyun (laib), ve eğlence (lehv) olarak geçiyor.
Laib Arapcada oyun demek, Lehv ise önemli şeylerden alıkoyacak faydasız iş, oyun, eğlence anlamına geliyor.
Oyun kelimesinin kelime anlamını farklı kaynakların tanımlarını birleştirerek şöyle yapabiliriz.
"Oyun bazen menfaate dayanıp bazen dayanmayan hoşça vakit geçirmek için yapılan, kuralları olup rekabet içeren, yetenek ve zeka geliştirici özelliği bulunan eğlence"

Oyun kavramı üzerine yapılan genel tanımlardan derlediğim bu anlamın her bir cümlesi adeta dünya hayatı ile ilgili ayetlerde geçen veya işaret edilen manaları içeriyor:

DÜNYA HAYATININ OYUN OLMASI

Oyun içinde menfaat vardır. Dünya hayatının içinde de menfaat vardır. Bu menfaat kişinin dünya hayatını yorumlamasına göre değişir.

Dünyayı mana-yı ismi ile anlamlandırıp yaşayan kişi için bu menfaat nefsi ve maddi olarak kalır.

Nefsi menfaatde haz esastır ve nefsin his ve heves ve haz noktasında burada aradığı menfaati yakalama imkanı yoktur. Bu dünya hayatında rahat ve haz peşinde koşan en büyük fenalığı kendine yapar.

Münazaratta geçen şu cümle çok dikkatimi çekiyor ve bana çok güzel bir ölçü veriyor.

ATIF ⇒ MÜNAZARAT - §17

Muhali talep etmek kendine fenalık etmektir.

Dünyanın oyun eğlence yeri olduğunu ve asla doyulmayacak ve doyma ulaşılamayacak bir yer olduğunu unutursa muhali talep etmeye başlarım. Bu muhali talep etmekle beraber kendime fenalık ederim ve mutlak rahatın doyumun olmadığı yerde bunları arayarak hem kendime hemde etrafıma zarar veririm

O yüzden dünyanın asla rahat ve keyif yeri olmadığına kalbi bir mutmainlik ile inanmam gerek. Bunun için Kur'ani bir metodla kainat üzerinde müşahedeye dayalı bir şekilde bu hakikatı nefsime ders vermek zorundayım.
Hastalar Risalesinde bu tahkiki iman metodu ile nefsi böyle ikna ediyor.

ÜÇÜNCÜ DEVA:

Ey tahammülsüz hasta! İnsan bu dünyaya keyf sürmek ve lezzet almak için gelmediğine, mütemadiyen gelenlerin gitmesi ve gençlerin ihtiyarlaşması ve mütemadiyen zeval ve firakta yuvarlanması şahiddir. Hem insan, zîhayatın en mükemmeli, en yükseği ve cihazatça en zengini, belki zîhayatların sultanı hükmünde iken, geçmiş lezzetleri ve gelecek belaları düşünmek vasıtasıyla, hayvana nisbeten en edna bir derecede, ancak kederli, meşakkatli bir hayat geçiriyor. Demek insan, bu dünyaya yalnız güzel yaşamak için ve rahatla ve safa ile ömür geçirmek için gelmemiştir. Belki azîm bir sermaye elinde bulunan insan, burada ticaret

Dünyada mutlak rahatı aramamak için enfüs ve afakta iki isbat metodu kullanılıyor.

Bu ikna metodu ile nefis bu dünya hayatında mutlak rahat arama arzusundan kurtulacak. Dünya oyun sahnesinde dünyayı yanlış yorumlamaktan kaynaklı nefsi haz2a dayalı mutlak rahat aramasından kurtulur.

DÜNYA OYUNUNUN SÜRESİ

Oyunların bir hususiyeti süreli olmasıdır. Belli süre içinde o oyundan keyif alırsın. Sürekli keyif almak eğlenmek yoktur. Dünya oyun sahnesiide süreliidir. Tam doyum, mutlak tatmin ve lezzet yoktur. Zira hem oyun hem oyuncu hemde oyun aracalarının süresi vardır.

Üçüncü Esas:

Hem anlarsın ki: Şu dünyadaki tezyinat, yalnız telezzüz veya tenezzüh için değil. Çünki bir zaman lezzet verse, firakıyla birçok zaman elem verir. Sana tattırır, iştihanı açar fakat doyurmaz. Çünki ya onun ömrü kısa, ya senin ömrün kısadır. Doymağa kâfi değil. Demek kıymeti yüksek, müddeti kısa olan şu tezyinat; ibret içindir,

SÖZLER 74

Bu süreli oyunda temel kural süre içinde oyunu kuran 2ğın izni dairesinde oynamak oyundan mutlak doyum, rahat ve lezzet beklememektir. Süre aşımının olmadığı ve süreli bu lezzetlerin ve keyiflerin beri süresiz bir yerdeki doyumsuz, süresiz bir lezzet ve keyif yerine davet olması ve araya talip olmam gerektiğini ders vermek için yapıldığını unutmamam gerekir.

DÜNYA OYUNUNU CİDDİYE ALMA

Oyun adı üzerinde oyundur. Oyun içinde ki tüm kazanımlar geçicidir ve gerçek hayatta karşılığı yoktur. Buna güzel bir misal verecek olursam milyader yada monopoly diye isimlendirilen bir oyun var. O oyunda oyuncular oyun içinde belli hamleleri yaparak sanal olarak para yada farklı kazanımlar elde ederler. Oyun bittiğinde oyun içinde kazanımların gerçek hayatta hiç bir karşılığı yoktur. Oyunu kazanan kişi ben artık zengirim diyerek oyun içinde kazandığı paralarla gerçek hayatta bir şey almaya kalksa kendisine deli muamelesi yapılacağı muhakkaktır. Bir çok ayette ifade edilen mana ile

bu dünya hayatı hakikatte sadece bir oyun ve eğlenceden ibarettir; âhiret yurduna gelince işte asıl hayat odur; keşke bunu bilselerdi!

(ANKEBUT- 64)

dünya hayatı manayı ismi ile bir monopoly bir milyader oyunu gibi. Herbir insan bu dünya oyununda itibari kazanımlara sahip oluyor.
Eğer kişi kendini Kurlan'ın tahkiki iman eğitimine tabi tutmaz ise bu sanal gerçekliği mutlak gerçek olara görmeye başlar. Biriktirdikçe biriktirir. Adeta bir biriktirme yarışına girer.

Kur'an bu manayı şöyle ders veriyor:

Çoklukla övünme yarışı sizi kabirlere varıncaya kadar oyaladı.

(TEKASÜR 1-2)

Dünya oyun sahnesinin süresi bitince kişi kabre girdiğinde toplamış olduğu fani mal ve mülkün hiçbir işe yaramadığını anlayacak. Yarışanlarında, yarışta olanların da uğruna yarışılanların da hepsinin geçici ve fani olduğunu esas yurt olan ahirette hiç bir gerçeği ve faydası olmadığını anlayacak. Herkes iman durumuna göre muamele görecek, iman durumu ve onun getirimlerinin hiçbir önemi olmayacak. O yüzden dünya oyun sahnesinde mal, mülk, para vs. gibi kazanımların (dünyaya geliş gayemi unuttuğu zaman) hiçbir faydası yok. Zira dünya ehlince güzel addedilen dünya hayatı oyununda esas olan güzel olan şeyler hakiki ve gerçek yurt olan ahirette çirkindir.

3- Seni intizar etmekte ve senin de sür'atle ona doğru gitmekte olduğun "kabir", dünyanın zînetli, lezzetli şeylerini hediye olarak kabul etmez. Çünki dünya ehlince güzel addedilen şey, orada çirkindir.

MESNEVİ (125)

O yüzden dünya oyun sahasında bana dünyaya geliş gayemi unutturan kazanımlar hakiki manada kazanım değildir. Esas yurt olan ahirette bana hiç bir faydası yoktur, olamaz

5- Âhirette seni kurtaracak bir eserin olmadığı takdirde, fâni dünyada bıraktığın eserlere de kıymet verme.

MESNEVİ (129)

MEZARLIKTA OYUN

📌"Köy mezarlığının geniş bahçesinde evcilik oynayan çocukları gören büyükler onlara bakıp tebessüm ediyorlarmış .

📌Bir zat-ı muhterem demiş ki

“Biz çocuklara bakıp mezarlığın bahçesinde evcilik oynamalarına bakıp tebessüm ediyoruz ya aynen bunun gibi semadaki melekler de bize bakıp tebessüm ediyor ve diyorlar ki

“bunlar dünyanın bir oyun eğlenceden mal vs biriktirmekten ibaret olduğunu unutup, ölümü de bildikleri halde çocuklar gibi ev , araba ,iş, dünya malı ile evcilik oynuyorlar... " demiş .

📕📕Rivayet-i hadîste vardır ki; her sabah bir melaike çağırıyor: "Ölmek için tevellüd edip dünyaya gelirsiniz, harab olmak için binalar yapıyorsunuz." diyor.📕n”

OYUNDA LEVEL ATLAMAK

Oyunlarda özellikle öğretici oyunlarda level mantığı vardır. Oyun içinde belli kademeleri geçtikçe oyunun zorluğu artar. Özellikle öğretici oyunlarda bu zorlukların amacı kişinin gelişimini sağlamaktır. Aynen bunun gibi de dersimin başında işlediğim imtihan manasında dünya hayatında başıma gelen musibet, sıkıntı hastalık gibi şeyler Cenabı Hakk'ın beni denemesinden ziyade birer öğreti olduğunu unutmamam gerekir. Ferhat abinin derste ifade ettiği mana insan sorun çözmek üzere istidatı olan bir varlıktır. Okul hayatında sorular, hayat okulunda sorunlar yani imtihan diye ifade ettiğimiz zahiri zorluklar arkasında gizli öğretiler. Normal oyunlarda, nasılki levellerde başarı sağlamış kişi oyunun sair kademeleri için de bir pratikliğe ve öğrenime kavuşur, dünya oyununda da insan zahiri zorluklarda sıkıntılarda insaniyetini geliştirir, kendisine derc edilen istidatlar nesvünema bulur. Maalesef dünya hayatının oyun olduğunu ve herkesin de bir oyuncu olduğunu herbirimiz de bu oyun sahnesinde cüz-i ihtiyarım ile bir senaryoda oynadığımı unutuyorum. Zahiri sıkıntılar, musibetler özellikle ikili münasebetlerde yaşadığım sıkıntıların benim insaniyetimi nesvü nemalandıran öğretiler beni terakki ettirecek hakikatlar olduğunu unutuyorum. Öğretiye odaklanacağıma oyunculara takılıyorum hatta senaryoyu yazana isyan ediyorum.

Neden "ben" diye haykırıp dersi görmüyorum. Kendime ben burdan ne ders almam gerek diye sormam gerekir "ama, o,bu" diyerek kızıp sekra ediyorum. Kendimle yüzlesip kusurlarımın farkındalığını yakalayıp "inni kuntü mine22alimin" diyerek karşımdakini affederek dersimi alıp şükretmek ve insan-ı kamil olma yolunda yolculuğa devam etmeliyim. Ve bu dünya öğretili oyununda marifetullah olduğunda ilk ve temel öğreti nefsi emmare cihetiyle baştan aşağı kusurlu olduğumunun farkındalığı ile başıma her gelen felaliğin benden dolayı olduğunun idrakidir.

3- Senin başına gelen zulümler ve musibetlerin altında kaderin adaleti var. İnsanlar, senin yapmadığın bir işle sana zulüm ediyorlar. Fakat kader senin gizli hatalarına binaen, o musibet eliyle seni hem terbiye, hem hatana keffaret ediyor. Em-1 - 198

Esas olan dünya oyun sahnesini kodlayanını unutmamak ve bu kodlama da zahiri figüranların birer memuru ilahi olduğunu idrak etmek zahirle değil perde arkasında var olan "büyük işleyiciyi" bulmak, zahiri zulum gözüken hadisede bile oyunun ana kuralı ve level atlamanın yegane yolu olan "kusurumuzla yüzleşmek" için olayın kader noktasında bana bakan noktaları ile meşgul olup yegane kin besleyeceğim varlığın nefsi emmarem olduğunu unutmamayarak yoluma devam etmem gerek

Herşeyde, her musibette, hususan beşer eliyle gelen zulümlü musibetlerde, **Risale-i Kader'de** beyan edildiği gibi, **iki sebeb** var:

Biri:

Zahiren esbaba bakan beşerdir.

Diğeri:

Kader-i İlahîdir. Beşer zahirî esbaba bakar, bazan yanlış eder, zulmeder. Fakat kader başka noktalara bakar, adalet eder. İşte bugünlerde elîm bir

Bu öğretiyi alıp Yusuf (AS)'in kendini kuyuya atan kardeşlerini Mısır azizi olarak huzuruna aldığında onların da kuyuya attıkları kardeşlerinin Mısır azizi olarak karşılarında görünce korkmalarına binaen söylediği gibi

"Bugün size kınama yok. Allah sizi affetsin. (Yusuf. 92)

dediği gibi affederek insanı kamil olma yolunda terakkime devam etmeliyim. Unutmamam gerek ki affetmeden yola devam edilmez, yol aldım zannederim ama bir zaman sonra farklı bir figürünle aynı imtihanda başa dönerim.

ON YEDİNCİ SÖZÜN İÇERİĞİNE GİRİŞ

Ayetler üzerinde genel olarak konu içerisinde değinilecek noktaları aamaya calıstım. Şimdi ayetlerin perspektifinde ayetler merkeze alınarak konunun acılımı yaplacak inşaalah

Onyedinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْاَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ اَيُّهُمْ اَحْسَنُ عَمَلاً * وَاِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا * وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ

(Bu söz iki âlî makam ve bir parlak zeylden ibarettir.)

Hâlık-ı Rahîm ve Rezzak-ı Kerim ve Sâni'-i Hakîm; şu dünyayı, âlem-i ervah ve ruhaniyat için bir bayram, bir şehrayin suretinde yapıp bütün esmasının garaib-i nukuşuyla süslendirip küçük-büyük, ulvî-süflî herbir ruha, ona münasib ve o bayramdaki ayrı ayrı hesabsız mehasin ve in'amattan istifade etmeğe muvafık ve havâs ile mücehhez bir cesed giydirir, bir vücud-u cismanî verir, bir defa o temaşagâha gönderir. Hem zaman ve mekân cihetiyle pek geniş

Konu girişinde altı esma-i ilahi üzerine bir yaradılış nazara veriyor.

HALIK-I RAHİM : Kainatta müşahade ettiğim, insaniyetim ile tanık olduğum muhteşem, benzersiz bir Halikiyet ve bütün bu yaradılış içinde hem o yaradılan mahluka hem de onunla irtibatlı olan her şeyde ve her an gözüken bir şefkat ve merhametin adı olan bir Rahimiyet ile kendini tanıtan bir Rab var.

REZZAK-I KERİM : Yine kainatta müşahade ettiğim, insaniyetim ile tanık olduğum muhteşem bir rızıklandırma hakikatı var. Bu rızıklandırma hakikatı ve fiili bana bir Rezzakı tanıtıyor. Bu rızıklandırma fiili içinde müşahade ettiğim bir hakikatda rızıklandırma içinde bir ikram hakikatı gözükiyor. Bu fiil de bana büyük bir ikram sahibi olan Kerim olan bir Rabbi tanıtıyor.

SANİ-İ HAKİM : Yine kainatta müşahade ettiğim gerek nefsimin gerek yaratılan her şeyde muhteşem bir sanat hakikatı var ve her yaratılan varlık muhteşem ve insanı hayrette bırakacak bir şekilde sanatlı yaratılıyor. Bu sanatlı yapılış bana bir Sani-i yani sanatkar bir yaratıcıyı ders verip tanıtıyor. Aynı sanat içinde yine müşahade ettiğim bir başka hakikat bunca sanatlı yaradılış içinde abes olmadan, nefsla ne de eksik olarak israf olmadan, maksat ve gaye gözetilerek hikmetli yaratılması. Bu hikmetli yaradılış bana Hakim olan bir zâtı tanıtıyor.

Şimdi bu altı esma-i ilahiye ile ifade edilen bir yaradılışın zemini olan dünya ve bu yaradılışa muhatap olan bundan istifade eden varlıklar nazara verilecek.

Hâlık-ı Rahîm ve Rezzak-ı Kerim ve Sâni'-i Hakîm; şu dünyayı, âlem-i ervah ve ruhaniyat için bir bayram, bir şehrayin suretinde yapıp bütün esmasının garaib-i nukuşuyla süslendirip küçük-büyük, ulvî-süflî herbir ruha, ona münasib ve o bayramdaki ayrı ayrı hesabsız mehasin ve in'amattan istifade etmeğe muvafık ve havâs ile mücehhez bir cesed giydirir, bir vücud-u cismanî verir, bir defa o temaşagâha gönderir. Hem zaman ve mekân cihetiyle pek geniş

Bu dünya alem-i ervah ve ruhaniyat için bir bayram bir şenlik yeri şeklinde yaratılmış

Burada iki kavram nazara veriliyor.

Bu kategoriye farklı manalar eklenebilir. Konu bütünlüğü içinde ifade edilecek manayı anlamak adına benim için yeterli bir kategorize. Dünya yaradılış noktasında, bir bayram yeri bir şehrayin yani şenlik yeri olarak yaratılmış. Bayram yeri, şenlik yerinin özelliği süslü olmasıdır. Buradaki süs Kehf Suresinde ifade edilen mana ile ifade ediliyor.

Ayette ifade edilen "Yeryüzünde ne varsa biz dünya için bir süs olarak yarattık (KEHF-7)" süs manası dünya içinde yaratılan her şey. Bütün bu süslü yaradılışın kaynağı esma-i ilahiyedir. Esma-i ilahiyenin gölgelerinin gölgesi olan bu harika yaradılışı temaşa etmek ve bunlardan istifade etmek için her bir ruha ona özel cihazat ve duygu ve hissiyatlar ile donatılmış bir ceset giydirip bir vücud-u cismani veriyor. Ve herbir varlığı bu tam ve ona mahsus vücud ile bir defa bu temaşagaha gönderiyor.

BİR DEFA

Çok önemli bir tabir özellikle insan bu alem içinde cihazat ve hissiyat ve kabiliyet noktasında bütün mahlukatın fevkinde bir hususiyette yaradılmış. Şuurlu bir insan sair mahlukata bakıp kendisinde yaratılmış olduğu bu sistemde aynı hayatı paylaştığı özellikle hayvanat ile kendisinin yaradılışını kıyas ettiğinde kendisine verilen şuur, akıl gibi ve sair maddi ve manevi cihazatın camiyeti ile şu kanıya net olarak varır ki: Bunca cihazat ve kabiliyet bana hayvan gibi yaşamak için

verilmedi. Üstad hazretleri bu manayı şöyle güzel bir temsil ile fehme yaklaştırıyor.

İnsaniyetin cihazatı, hayvan gibi hayat-ı dünyeviyeyi kazanmak için verilmemiş olduğuna şu temsil sırrıyla bak:

Meselâ, bir zât bir hizmetçisine yirmi altun verdi; tâ mahsus bir kumaştan kendisine bir kat libas alsın. O hizmetçi gitti, o kumaşın a'lâsından mükemmel bir libas aldı, giydi.

Sonra gördü ki: O zât, diğer bir hizmetkârına bin altun verip, bir kâğıt içinde bazı şeyler yazılı olarak onun cebine koydu, ticarete gönderdi. Şimdi, her aklı başında olan bilir ki; o sermaye, bir kat libas almak için değil. Çünki evvelki hizmetkâr, yirmi altunla en a'lâ kumaştan bir kat libas almış olduğundan, elbette bu bin altun, bir kat libasa sarfedilmez. Şayet bu ikinci hizmetkâr, cebine konulan kâğıdı okumayıp, belki evvelki hizmetçiye bakıp, bütün parayı bir dükkâncıya bir kat libas için verip, hem o kumaşın en çürüğünden ve arkadaşının libasından elli derece aşağı bir libas alsa, elbette o hâdim nihayet derecede ahmaklık etmiş olacağı için şiddetle tazib ve hiddetle te'dib edilecektir.

Ey nefsim ve ey arkadaşım! Aklınızı başınıza toplayınız. Sermaye-i ömür ve istidad-ı hayatınızı hayvan gibi, belki hayvandan çok aşağı bir derecede şu hayat-ı fâniye ve lezzet-i maddiyeye sarfetmeyiniz. Yoksa sermayece en a'lâ hayvandan elli derece yüksek olduğunuz halde, en ednasından elli derece aşağı düşersiniz.

TEMSİLİN ŞEMATİZE EDİLMESİ

BİR ZÂT >	1. HİZMETKAR	2. HİZMETKAR
	20 ALTIN	1000 ALTIN
VERİLİŞ SEBEBİ >	MAHSUS KUMAŞTAN 1 KAT ELBİSE	CEBİNE KONAN PUSULA İLE TİCARET
SONUÇ >	EN ÂLA KUMAŞTAN BİR KAT ELBİSE ALIYOR	DİĞER HİZMETKARA BAKIP 1000 ALTINLA KUMAŞIN EN ÇÜRÜĞÜNDEN DİĞER HİZMETKARIN ELLİ DERECE AŞAĞI BİR LİBAS ALIYOR

İnsan insaniyetini kullandığında bu bayram ve şehrayine gönderilmesinde farklı gayeler taşıdığını ve kendisinden beklentilerin hayvan ile aynı olamayacağını anlar. Ve yine vahyin terbiyesine tabi olduğunda bu bayram ve şehrayine mühim vazifeler ile gönderildiğini burada ki imtihanın bir kereye mahsus olduğunu anlar. Dünyevi işlerde okul vs gibi başarasız olunduğunda tekrarı var olan imtihanlarda çok hassas olan insan, kendinin bu dünya hayatındaki konumunu doğru tanımlamazsa bir kereye mahsus bu imtihan sahnesinde kaybedecek dünyevi sınavlardaki tekrar alışkanlığından olsa gerek Allah'tan tekrar bir hak talep edeceğini Kur'an'da

ifade edilen ayetlerden anlıyoruz.

O GÜNAHKARLARI RABLERİNİN HUZURUNDA BAŞLARINI ÖNLERİNE EĞMİŞ HALDE ŞÖYLE DERKEN GÖRSEN "RABBİMİZ! GÖRDÜK VE İŞİTTİK. BİZİ GERİ GÖNDER DE RIZANA UYGUN İŞLER YAPALIM. ARTIK KESİN İNANDIK.

(SECDE SURESİ 12)

Başka bir ayette

ONLARIN ATEŞİN KARŞISINDA DURDURULUP "AH KEŞKE DÜNYAYA GERİ GÖNDERİLSEKTE BİR DAHA RABBİMİZİN AYETLERİNİ YALANLAMASAK VE İNANANLARDAN OLSAK" DEDİKLERİNİ BİR GÖRSEN. HAYIR! DAHA ÖNCE GİZLEMEKTE OLDUKLARI ŞEYLER KENDİLERİNE GÖRÜNDÜ. ONLAR DÜNYAYA GERİ GÖNDERİLSELER BİLE YİNE KENDİLERİNE YASAKLANAN ŞEYLERİ MUTLAKA TEKRAR YAPARLARDI. ONLAR KESİNLİKLE YALANCIDIRLAR.

(EN'AM SURESİ 28)

Bu noktada bu cümle içinde geçen "bir kere" vurgusu insan için çok büyük bir önem taşıyor.

temaşagâha gönderir. Hem zaman ve mekân cihetiyle pek geniş olan o bayramı; asırlara, senelere, mevsimlere hattâ günlere, kıt'alara taksim ederek herbir asrı, herbir seneyi, herbir mevsimi, hattâ bir cihette herbir günü, herbir kıt'ayı, birer taife ruhlu mahlukatına ve nebatî masnuatına birer resm-i geçit tarzında bir ulvî bayram yapmıştır. Ve bilhâssa rûy-i zemin, hususan bahar ve

Zaman denilen her an yaradılışın ifadesi onun gözükme zemini varlık sahasında müşahade sahası olan mekanda mikro ve makro ölçekte müşahade ediyorum. ve ediliyor.

ZAMAN
(AN VE AN YARADILIŞ)

ASIR
SENE
AY
HAFTA
GÜN
SAAT

Buradaki zaman kavramları ve ifadeleri an ve an yaradılışın mikrodan makro ölçekte ifadesi. Adeta her bir kavram büyük pazılın küçük parçaları hükmünde, bizlere her an kainatı var eden Zât'ı tanıtıyor, ilan ediyor.

İnsan mahluk olarak mutlak olan, kemalde olan esmâ-i ilahiyenin tezahürlerini en geniş sahada vahidiyet tecellisi ile farkında olamıyor, bu vahidiyet tecellisinde kaçırdığı müşahadeyi ehadi olarak daha küçük zaman diliminde sene, ay, hafta, gün, saat olarak müşahade ediyor.

Bu zaman ve mekan kavramları bana var oluşla muhatap olma zeminini oluşturuyor ve beni var edene ulaştırıyor.

ulvî bayram yapmıştır. Ve bilhâssa rûy-i zemin, hususan bahar ve yaz zamanında masnuat-ı sagirenin taifelerine öyle şaşaalı ve birbiri arkasında bayramlardır ki, tabakat-ı âliyede olan ruhaniyatı ve melaikeleri ve sekene-i semavatı seyre celbedecek bir cazibedarlık görünüyor ve ehl-i tefekkür için öyle şirin bir mütalaagâh oluyor ki, akıl tarifinden âcizdir. Fakat bu ziyafet-i İlahiye ve bayram-ı

Zemin sahifesi yani arz her zaman ama hususan bahar ve yaz zamanlarında her an var olan essiz yaradılışa çok daha şaşalı bir şekilde mazhar oluyor. Özellik bahar mevsiminde 400.000 nev nebatat ve hayvanat adeta bir resmi geçit gibi Halıklarından aldıkları emirle önce Halıklarına sonra tabakat-ı âliyede olan ruhaniyet ve melaikeye yani sekene-i semavata ve en nihaye bu resmi geçidi en kapsamlı ve detaylı tefekkür edecek, masnuatın bu resmi geçitte, bayramda giydikleri libas ve o libaslardak, üniformalardaki inceleneceklerini anlayacak yegane varlık olan insana kendilerini yaratan Rablerini tanıtmak için arz-ı endam ettikleri bir zaman dilimidir.

Bu manayı ifade eden bir çok paragraf var. Küçük bir misal olar haşir risalesinde geçen bir haşiyede bu bayram ve bayramdaki resmi geçit manası çok güzel bir şekilde nazara veriliyor.

{(Haşiye): Meselâ: Nasıl şu zamanda manevra meydanında harb usûlünde, "Silâh al, süngü tak." emriyle koca bir ordu baştan başa dikenli bir meşegâha benzediği gibi; her bir bayram gününde resm-i geçit için: "Formalarınızı takıp, nişanlarınızı asınız." emrine karşı ordugâh, seraser rengârenk çiçek açmış müzeyyen bir bahçeyi temsil ettiği misillü; öyle de rûy-i zemin meydanında, Sultan-ı Ezelî'nin nihayetsiz envâ'-ı cünudundan melek ve cinn ve ins ve hayvanlar gibi şuursuz nebatat taifesi dahi, hıfz-ı hayat cihadında Emr-i

كُنْ فَيَكُونُ

ile: "Müdafaa için silâhlarınızı ve cihazatınızı takınız." emr-i İlahîyi aldıkları vakit, zemin baştan aşağıya bütün ondaki dikenli ağaçlar ve nebatlar süngücüklerini taktıkları zaman, aynen süngülerini takmış muhteşem bir ordugâha benziyor. Hem baharın herbir günü, herbir haftası, birer taife-i nebatatın birer bayramı hükmünde olduğu için, herbir taifesi dahi kendi Sultanının o taifeye ihsan ettiği güzel hediyeleri teşhir için ona taktığı murassa' nişanları birer resm-i geçit tarzında o Sultan-ı Ezelî'nin nazar-ı şuhud ve işhadına arzettiğinden ve öyle bir vaziyet gösterdiğinden, bütün nebatat ve eşcar güya "San'at-ı Rabbaniye murassaatını ve çiçek ve meyve denilen fıtrat-ı İlahiyenin nişanlarını takınız, çiçekler açınız." emr-i Rabbaniyeyi dinliyorlar ki, rûy-i zemin dahi gayet muhteşem bir bayram gününde, şahane resm-i geçitte, sürmeli formaları ve murassa' nişanları parlayan bir ordugâhı temsil ediyor. İşte şu derece hikmetli ve intizamlı teçhizat ve tezyinat; elbette nihayetsiz kadîr bir sultanın, nihayet derecede hakîm bir hâkimin emriyle olduğunu kör olmayanlara gösterir.}

Bu kısma kadar son derece güzel bir tablo çizildi. Dünya şehrayini ve bayram yeri yaradılış itibari ile harika bir tarzda dizayn edilip tanzim ediliyor ve bu yaradılıştan maddi manevi istifadeye uygun cihazatlarla donatılmış bir şekilde başta insan ve hayvanata sonra mana itibari ile melaikeye ve ruhaniyata musahhar edilmiş. Her insan ve hayvan bu bayram yerinden, şehrayinden belli bir süre bir kereye mahsus istifade etmek için gönderiliyor. Bu kısma kadar her şey çok güzel ve hoş. Ama perdenin diğer bir yüzü var. İmtihan yani öğretinin celâl boyutu burada başlıyor.

akıl tarifinden âcizdir. Fakat bu ziyafet-i İlahiye ve bayram-ı Rabbaniyedeki İsm-i Rahman ve Muhyî'nin tecellilerine mukabil İsm-i Kahhar ve Mümît, firak ve mevt ile karşılarına çıkıyorlar. Şu ise

وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ

RAHMETİM HER ŞEYİ KUŞATMIŞTIR

rahmetinin vüs'at-i şümulüne zahiren muvafık düşmüyor. Fakat hakikatte birkaç cihet-i muvafakatı vardır. Bir ciheti şudur ki:

Bütün buraya kadar cemal ve rahmet merkezli yaradılış zaman içinde farklı bir yaradılış formatına inkılab ediyor. Cemali yaradılış yerini celali yaradılış boyutuna bırakıp Kahhar ve Mümit gibi esmaların tezahürü başlıyor.

İmtihanın yani ayette ifade edilen
"YERYÜZÜNDE NE VARSA BİZ DÜNYA İÇİN BİR SÜS OLARAK YARATTIK Kİ, İNSANLARDAN HANGİSİ DAHA GÜZEL İŞLER YAPACAK DİYE İMTİHAN EDELİM.
(KEHF-7)
"İmtihan" ve "güzel işler" manalarının içeriği burada başlıyor. İmtihan yani öğretinin temeli bütün var oluşu yani hayatı, ölümü, açan çiçeği, solan çiceği, sağlığı, hastalığı esma ile irtibatlandırmak ve esma ile okumak. Var oluşu esma-i ilahiye ile okuyup anlamlandırmak içinde şöyle bir imtihan kapısını açıyor bütün var olusu güzel görmek. Çünkü var oluş esma-i ilahiye tezgahından çıkıyorsa o var oluşun kendisinde güzel olmalı. Anlaşılması zor olan bu mana Risale-i Nur'un içerisinde bir çok yerde ifade ediliyor. Bir numune olarak Hastalar Risalesinde geçen yeri ifade ettiğim manayı teyit için alıyorum.

ONDOKUZUNCU DEVA:

Cemil-i Zülcelal'in bütün isimleri esma-ül hüsna tabir-i Samedanîsiyle gösteriyor ki, güzeldirler. Mevcudat içinde en latif, en güzel, en câmi' âyine-i Samediyet de hayattır. Güzelin âyinesi güzeldir. Güzelin mehasinlerini gösteren âyine güzelleşir. O âyinenin başına o güzelden ne gelse, güzel olduğu gibi; hayatın başına dahi ne gelse, hakikat noktasında güzeldir. Çünki güzel olan

Ayette ifade edilen "insanlardan hangisi daha güzel işler yapacak" cümlesindeki "güzel işler" salih amel bölümünde ifade ettiğim gibi tefekkür ve istihsana dayanıyor, var olusta hep var olan güzelliği müşahede etmeye dayanıyor. Zaten başta namaz olmak üzere fiili ibadetler Rububiyet sahasında mutlak güzel olan esmai ilahiyenin cilve ve tezahürü olan fiillerin, yaradılışların güzelliği, kemal ve cemali ve celaline karşı yapılan mukabelenin fiilen ve kalen ifade edilmesidir. Ve Kur'an bana vermiş olduğu tahkiki iman dersleri ile benden istediği

"O Kİ HERŞEYİ EN GÜZEL ŞEKİLDE YARATTI"
(SECDE SURESİ 7)

"RAHMETİM HERŞEYİ KUŞATMIŞTIR"
(ARAF SURESİ 156)

ayetleri gibi ayetlerde işaret edilen ders verilen manaları benim insaniyetimle teyid etmem, tasdik etmem ve bu hakikata kalbi mutmainlik içinde iman etmemdir. Yoksa hem esma-ül hüsna diyerek Allah'ın bütün isimleri güzeldir iddiasında olmak, Allah abes ve çirkin yapmaz demek hemde bu bayram yeri, süslü yerde yaratılan şeylerde, mutlak çirkinlik görmek Kur'an'ın ders verdiği iman değildir, nakıs bir imandır, taklididir ve beni son nefese kadar "muvahhid bir mümin" olarak götürmesi zordur. Mutlak çirkinlik görenin isyan etmemesi imkansızdır.

CELÂL İÇİNDEKİ CEMAL

Bu ayrım çok önemli ki Esma-ül Hüsna diye tabir edilen benim kainat ve mevcudat üzerinde müşahade ettiğim bütün tasarrufat, özelliklerin hepsinin güzel olduğunu bilmem gerek. Cemali esmalar bizzat celali esmalar da hakikatta bizzât mahlukiyetimizin noksanlığından netice itibari ile güzelliklerdir. Şöyle bir tasnif ile meseleyi fehme yaklaştırayım

FİİL	ESMA-İ İLAHİ	ESMA GURUBU
Gülün yaratılması	Cemil ve Halik	Cemâli
Gülün solması	Mümit	Celâli
Hayatlandırma	Muhyi	Cemâli
Ölüm	Mümit	Celâli

Bu ve buna benzer bütün fiiller ile bana kendini tanıtan bir Cemil-i Zülcelâl var.

Kendimi Kur'an'ın tahkiki iman eğitimine tabi tutup bileceğim ve kât'i olarak kalben tasdik edeceğim ki

SÖZLER-84

şey çürüsün, beyhude bozulsun. Hâşâ ve kellâ!. Hayr-ı Mutlak'tan hayır gelir, Cemil-i Mutlak'tan güzellik gelir, Hakîm-i Mutlak'tan abes bir şey gelmez. Evet her kim fikren tarihe binip mazi cihetine

Ve yine itikad edeceğim ki başıma ne gelirse gelsin kainatta ne müşahade edersem edeyim faili hakiki ancak ve ancak Allah'tır. Bana cemali ile tasarruf eden Zât şimdi celali ile tasarruf ediyor. Yine güzel yapıyor cemalde gördüğüm güzelliği şimdi celâlde görüyorum.

Zira cemâl bazen celâl'de daha güzel tüm mertebeleri ile gözükür.

tecellisinden zahir olur. Bazan da cemal, celalden tecelli eder. **Evet cemalin gözünde celal ne kadar cemildir, celalin gözünde dahi cemal o kadar celildir.**

Konu bu rahmet düzleminde anlamlandırılacak ve bana bu cemali yaradılıştan celali yaradılışa geçisin içinde tezahür edecek rahmet noktaları gösterilecek.
Ve bu celâli yaradılış içindeki rahmet noktalarına öncelikle hayvanat taifesinden misal vererek izah edecek.

203

Sâni'-i Kerim, Fâtır-ı Rahîm, herbir taifenin resm-i geçit nöbeti bittikten ve o resm-i geçitten maksud olan neticeler alındıktan sonra, ekseriyet itibariyle dünyadan, merhametkârane bir tarz ile tenfir edip usandırıyor, istirahata bir meyil ve başka bir âleme göçmeğe bir şevk ihsan ediyor ve vazife-i hayattan terhis edildikleri zaman, vatan-ı aslîlerine bir meyelan-ı şevk-engiz, ruhlarında uyandırıyor. Hem o Rahman'ın nihayetsiz rahmetinden uzak değil

İzah yine iki esma grubu ile ifade edilerek yapılacak ve izahı konu bütünlüğünün yanında bu iki esma grubunun gölgesinde değerlendireceğim, değerlendirilmesi lazım.
SANİ-İ KERİM: Şahit olduğum bütün yaradılışı hassaten şimdi değerlendireceğim hayvanat taifesini son derece sanatlı sanatlı yaratan SANÎ o sanatlı yaradılışı ve o yaradılışın devamı için gerekli şeyleri de ikram eden KERİM.

FATIR-I RAHİM: Yarattığı herşeyi şimdi konunun bölümü olan hayvanat taifesini essiz, benzersiz, farklı bir şekilde yaratan FÂTIR o benzersiz yaradılışta yarattığı bütün mahlukatına nihayetsiz merhameti ile şefkati ile muamele eden RAHİM.

Her iki esma gruplamasında SÂNİ - FÂTIR ikilemi ilk bakışta dikkatimi çekiyor. Adeta tasarrufatın ilk adımı olan yaradılış bu iki esma ile ifade ediliyor. Sonrada tasarrufatın bina edileceği iki esmada KERİM - RAHİM olarak anlamlandırılıyor.

SANİ-İ	KERİM
FÂTIR-I	RAHİM
CELÂL	CEMÂL

Yani var olustaki bu sanatlı ve essiz yaradılış hiçbir yerden ilham alınmadan, taklid edilmeden muhteşem yaradılışları ile nihayetsiz ilim, irade ve kudreti ders verip celâli vasıflarla bende hayret, haşyet gibi manalarile Rabbimi tanıtıyor. Diğer taraftada o celâl içinde müşahade ettiğim mahlukat hassaten hayvanat taifesinde gördüğüm şahid olduğum niyahetsiz şefkat ve ikram cemali vasıflarla bende muhabbet, hayret, sürur gibi manalar ile Rabbimi tanıtıyor. Yani ben cemâl içinde celâli, celâl içinde cemâli bir şekilde kendini bana tanıtan bir Rabbin tasarrufatını her an ve her yerde müşahade ediyorum.

izahın girişi yapıldıktan sonra cümle iki önemli nokta ile izah edilecek.

1- Her bir taifenin resmi geçit töreni bittikten

2- Resmi geçitten maksud olan neticeler alındıktan sonra

HER BİR TAİFENİN RESMİ GEÇİT TÖRENİ NE DEMEK?

Burada her bir taifeden maksat türlerin yani nevlerdir. Resmi geçit töreninden de maksat türlerin yani nevlerin varlık sahasına çıkıp alemi şehadette kaldıkları ölümlerine kadar geçen zaman dilimidir. Şöyle şematize edersem

TAİFE	TÜR-NEV	RESMİ GEÇİT SÜRESİ
KELEBEK	150.000 AD.	1 HAFTA - 1 YIL
KUŞ	10.000 AD.	4 İLA 100 YIL
SİNEK	1.000.000 AD.	2-3 HAFTA

Yani her nev yani tür vücud sahasında bulunduğu zaman diliminde yaradılışlarındaki özellikler güzellikler ile adeta o özellik ve güzellikleri donanarak resmi geçidi ifa ediyorlar

2- RESMİ GEÇİDDEN MAKSUD OLAN NETİCELER NELERDİR?

Resmi geçidden maksud olan kast edilen manalar biri Sanîin zâtına bakar biri de zuhura bakar. Bu manayı ifade edecek bir kaç yer okunabilir. Burada ben direk ikinci noktayı kısaca açıklayacak SÖZLER adlı eserde geçen bir yeri alıntı yapacağım, sonrada konunun buraya kadar olan kısmı özetleyip toparlayacak celâl içindeki cemâli ders verecek teyid edecek bir yere atıf yapacağım.

Resmi geçitten maksud olan neticeler nelerdir sorusuna ilk yanıt olarak Sözler'de şöyle bir mana ifade ediliyor:

{(Haşiye-2): Evet her şeyin vücudunun müteaddid gayeleri ve hayatının müteaddid neticeleri vardır. Ehl-i dalaletin tevehhüm ettikleri gibi dünyaya, nefislerine bakan gayelere münhasır değildir. Tâ, abesiyet ve hikmetsizlik içine girebilsin. Belki her şeyin gayat-ı vücudu ve netaic-i hayatı üç kısımdır:

Birincisi ve en ulvîsi, Sâni'ine bakar ki; o şeye taktığı hârika-i san'at murassaatını, Şahid-i Ezelî'nin nazarına resm-i geçit tarzında arzetmektir ki, o nazara bir ân-ı seyyale yaşamak kâfi gelir. Belki vücuda gelmeden, bilkuvve niyet hükmünde olan istidadı yine kâfidir. İşte seri-üz zeval latif masnuat ve vücuda gelmeyen, yani sünbül vermeyen birer hârika-i san'at olan çekirdekler, tohumlar şu gayeyi bitamamiha verir. Faidesizlik ve abesiyet onlara gelmez. Demek her şey hayatıyla, vücuduyla Sâni'inin mu'cizat-ı kudretini ve âsâr-ı san'atını teşhir edip, Sultan-ı Zülcelal'in nazarına arzetmek birinci gayesidir.

İkinci kısım gaye-i vücud ve netice-i hayat, zîşuura bakar. Yani herşey, Sâni'-i Zülcelal'in birer mektub-u hakaiknüma, birer kaside-i letafetnüma, birer kelime-i hikmet-eda hükmündedir ki; melaike ve cin ve hayvanın ve insanın enzarına arzeder, mütalaaya davet eder. Demek ona bakan her zîşuura, ibretnüma bir mütalaagâhtır.

Üçüncü kısım gaye-i vücud ve netice-i hayat, o şeyin nefsine bakar ki; telezzüz ve tenezzüh ve beka ve rahatla yaşamak gibi cüz'î neticelerdir. Meselâ: Azîm bir sefine-i sultaniyede bir

Bu üç gaye resmi geçitten yani varlık sahasında yaratılmalarında ki üç ana gaye hükmünde.

Bu gayeleri tazammun eden konuyu buraya kadar özetleyecek bir başka yerde Şuolar'da şöyle geciyor.

Bir zaman, bahar mevsiminde temaşa ederken gördüm ki: Zemin yüzünde haşir ve neşr-i a'zamın yüzbinler nümunelerini gösteren bir seyeran ve seyelan içinde kafile kafile arkasında gelen geçen mevcudatın ve bilhâssa zîhayat mahlukatın, hususan küçücük zîhayatların kısa bir zamanda görünüp der-akab kaybolmaları ve daimî bir faaliyet-i müdhişe içinde mevt ve zeval levhaları bana çok hazîn görünüp, rikkatime şiddetle dokunarak beni ağlatıyordu. O güzel hayvancıkların vefatlarını gördükçe kalbim acıyordu. "Of, yazık! Ah, yazık!" diyerek, bu ahların, ofların altında derinden derine bir vaveylâ-i ruhî hissediyordum. Ve bu akibete uğrayan hayat ise, ölümden beter bir azab gördüm. Hem nebatat ve hayvanat âleminde

gayet güzel, sevimli ve çok kıymetdar san'atta olan zîhayatların bir dakikada gözünü açıp bu seyrangâh-ı kâinata bakar, dakikasıyla mahvolur, gider. Bu hali temaşa ettikçe, ciğerlerim sızlıyordu. Ağlamak ile şekva etmek istiyor; neden geliyorlar, hiç durmadan gidiyorlar?.. diye feleğe karşı kalbim dehşetli sualler soruyor ve böyle faydasız, gayesiz, neticesiz, çabuk i'dam edilen bu masnu'cuklar gözümüz önünde bu kadar ihtimam ve dikkat ve san'at ve cihazat ve terbiye ve tedbir ile kıymetdar bir surette icad edildikten sonra, gayet ehemmiyetsiz paçavralar gibi parçalanıp, hiçlik karanlıklarına atılmalarını gördükçe; kemalâta meftun ve güzelliklere mübtela ve kıymetdar şeylere âşık olan bütün latifelerim ve duygularım feryad edip bağırıyorlardı ki: "Neden bunlara merhamet edilmiyor? Yazık değiller mi? Bu baş döndürücü

bunlara merhamet edilmiyor? Yazık değiller mi? Bu baş döndürücü deverandaki fena ve zeval nereden gelip bu bîçarelere musallat olmuş?" diye mukadderat-ı hayatiyenin dış yüzünde bulunan elîm keyfiyetleriyle kadere karşı müdhiş itirazlar başladığı hengâmda; birden nur-u Kur'an, sırr-ı iman, lütf-u Rahman ile tevhid imdadıma yetişti; o karanlıkları aydınlattı, benim bütün "Ah!" ve "Of!"larımı "Oh!"lara ve ağlamalarımı sürurlara ve "Yazık" demelerimi "Mâşâallah, bârekâllah"lara çevirdi. "**Elhamdülillahi alâ nur-il iman**" dedirtti. Çünki sırr-ı vahdetle şöyle gördüm ki: Herbir mahluk, hususan herbir zîhayatın sırr-ı tevhid ile çok büyük neticeleri ve umumî faydaları vardır. Ezcümle:

Herbir zîhayat, meselâ bu süslü çiçek ve şu tatlıcı sinek, öyle manidar, İlahî, manzum bir kasideciktir ki, hadsiz zîşuurlar onu kemal-i lezzetle mütalaa ederler. Ve öyle kıymetdar bir mu'cize-i kudrettir ve bir ilânname-i hikmettir ki, Sâni'inin san'atını nihayetsiz ehl-i takdire cazibedarane teşhir eder. Hem kendi san'atını kendisi temaşa etmek ve kendi cemal-i fıtratını kendisi müşahede etmek ve kendi cilve-i esmasının güzelliklerini âyineciklerde kendisi seyretmek isteyen Fâtır-ı Zülcelal'in nazar-ı şuhuduna görünmek ve mazhar olmak, gayet yüksek bir netice-i hilkatidir. Hem kâinattaki hadsiz faaliyeti iktiza eden tezahür-ü rububiyete ve tebarüz-ü kemalât-ı İlahiyeye (Yirmidördüncü Mektub'da beyan edildiği gibi) beş vecihle hizmeti dahi, ulvî bir vazife-i fıtratıdır. Ve böyle faideleri ve neticeleri vermekle beraber; kendi yerinde, bu âlem-i şehadette zîruh ise ruhunu ve hadsiz hâfızalarda ve sair elvah-ı mahfuzalarda suretini ve hüviyetini ve tohumlarında ve yumurtacıklarında mahiyetinin kanunlarını ve bir nevi müstakbel hayatını ve âlem-i gaybda ve daire-i esmada âyinedarlık ettiği kemalleri ve

güzellikleri bırakıp, mesrurane terhis manasında bir zahirî mevt ile bir zeval perdesi altına girer; yalnız dünyevî gözlerden saklanır mahiyetinde gördüm, "**Oh Elhamdülillah!**" dedim.

Bu resmi geçit ve o resmi geçitten maksud manalar alındıktan sonra artık o masnu hasseten bu bölümde nazara verilecek hayvanat taifesine dünyadan merhametkârane bir tarz ile tenfir edip uzandırıyor, istiharata bir meyil ve başka bir aleme göç için bir sevk ihsan ediyor. Bunu o mahlukat üstünde okumak güç olmaz. Özellikle belgeselerde belli bir yaşa gelmiş hayvanatın hareketlerinde kısıtlanma, durgunluk hatta sürüsünden ihraç ve uzaklaşma noktalarını çok rahat müşahade ediyoruz.

uyandırıyor. Hem o Rahman'ın nihayetsiz rahmetinden uzak değil ki, nasıl vazife uğrunda, mücahede işinde telef olan bir nefere şehadet rütbesini veriyor ve kurban olarak kesilen bir koyuna, âhirette cismanî bir vücud-u bâki vererek Sırat üstünde, sahibine burak gibi bir bineklik mertebesini vermekle mükâfatlandırıyor. Öyle de, sair zîruh ve hayvanatın dahi, kendilerine mahsus vazife-i fıtriye-i Rabbaniyelerinde ve evamir-i Sübhaniyenin itaatlerinde telef olan ve şiddetli meşakkat çeken zîruhların, onlara göre bir çeşit mükâfat-ı ruhaniye ve onların istidadlarına göre bir nevi ücret-i maneviye, o tükenmez hazine-i rahmetinde baîd değil ki bulunmasın. Dünyadan gitmelerinden pek çok incinmesinler, belki memnun olsunlar.

Sürekli bir rahmet müşahadesine dayalı bir nazar ve itikad zahiri cüzi zorluklara ve vazifelere lillah için katlanan ve bu uğurda hayatını kaybedenler insan ise şehadet mertebesi ile hayvan ise kurban olsa ebedi bir diyarda cismani bir vücud buraklık gibi bineklik mertebesine nail olacağını bilir.

Bunun gibi bütün hayvanatın ve ziruh yani içine bitkilerin de girdiği bütün mahlukat vazifelerini ifa ederken, kendilerine yüklenen evamiri Sübhaniyeye itaat ederken telef olsalar meşakkat içinde vefat etseler aynı rahmet onları her şeyi kuşatan bu rahmetinden mahrum bırakmaz ve bırakmayacak. Onlara göre, istidatları nisbetinde hazinei rahmetten hisselerini alacaklar. Buna çok kısa bir misal ve zahiri ölümün başka hayat tabakalarında nasıl hayata mazhar kılındığına bir misal.

olduklarından, hallakıyet-i daimeyi iktiza ederler. Hem madem her kabiliyet, herbir istidad, inbisat ve inkişaf edip semere vermekle bir ferahlık, bir genişlik, bir lezzet verir.. hem madem her vazifedar, vazifesini yapmak ve bitirmekle, vazifesinden terhisinde büyük bir rahatlık, bir memnuniyet hisseder.. ve madem bir tek tohumdan bir çok meyveleri almak ve bir dirhemden yüz dirhem kâr kazanmak, sahiblerine çok sevinçli bir halettir, bir ticarettir. Elbette bütün mahlukattaki hadsiz istidadları inkişaf ettiren ve bütün mahlukatını kıymetdar vazifelerde istihdam ettikten sonra terakkivari terhis ettiren, yani unsurları, madenler mertebesine; madenleri, nebatlar hayatına; nebatları, rızık vasıtasıyla hayvanların derece-i hayatına; ve hayvanları insanların şuurkârane olan yüksek hayatına çıkarıyor.

TERHİSTEKİ TERAKKİ > UNSURLAR > BİTKİ > HAYVANAT > İNSAN

HAYVANLAR ACI ÇEKER Mİ?

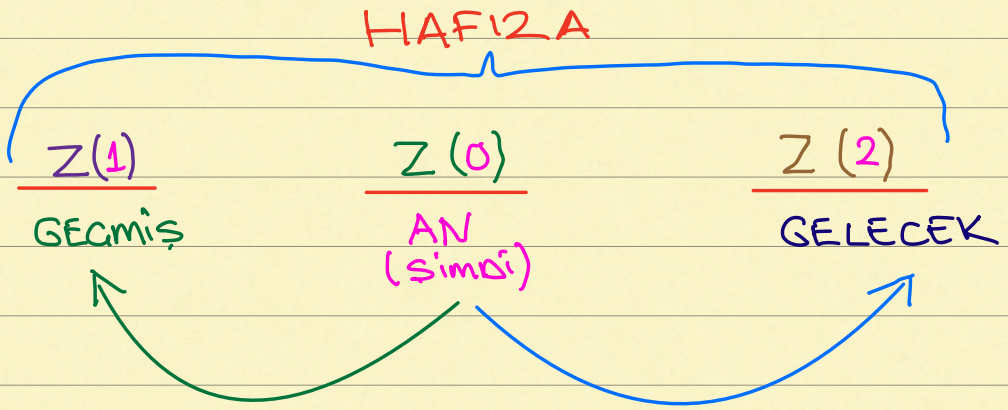
Özellikle hayvanat taifesinin çektiği zahiri sıkıntılardan insan insaniyet noktasında çok büyük elem duyar.
Ve onlar üstünde yapılan tasarrufat-ı ilahiyeyi rahmet ile anlamlandıramadıklarından şefkat-i insaniye cihetiyle çok büyük elem duyar. Hatta bu noktada çoğu kez kurban ibadetine bile karşı çıkılıp hayvanların kesilmesine karşı çıkanlarda duyar. Biz o hayvana bakarken insaniyetimize takılan cihazatla onu değerlendiriyoruz. Bize verilen akıl, hissiyat ve şuuru o hayvanın içine koyup onun üzerinde yapılan tasarrufatı kendimize göre anlamlandırıyoruz.
Mesela kurban kesilirken bıçakla boğazlanmasından hayvanın çok acı çektiğini kendimizi o hayvanın yerine koyarak iddia ederiz. Ama durum hiçde böyle değil. Üstad kesilmek için yatırılan hayvanın bir şey hissetmeyeceğini şöyle ifade eder.

yaşar, yatar. Hâlıkına şükreder. Hattâ kesilmek için yatırılan bir hayvan, birşey hissetmez. Yalnız bıçak kestiği vakit hissetmek ister, fakat o his dahi gider. O elemden de kurtulur. Demek en büyük bir

Bıçak kestiği vakit hissetmek ister o his dahi gider ne demek? Bunu nasıl anlamak gerek.

ZAMAN TANIMI

Hayat hakikatte anlardan olusur. Ve anların birleşmesi ile zaman mevhumu ortaya cikar. Anlar anlik olarak yaratılır ve biz bu anlik yaratilan anlarda ki olaylar ile zaman kavramını olusturuyuz. Biz ne gecmisteyiz nede gelecekteyiz biz ancak anda yani şimdide oluyuz. Anın bir öncesi gecmiş, bir sonrası gelecek. Şöyle sekillendirisem

Zaman bu üç noktayı yakalamakla ortaya cikar. Bu üçünü yakalayacak algoritmayı kuracak şey bellektir yani hafızadır. Hafıza olmayınca gecmiş gelecek olmaz. Gecmiş yok gecmişten gelen elem de gelecek yok gelecege dair endise de yok. Rahatla yasar. Hayvan bu mahiyettedir ve asla üçlü paradigmayı kuramaz. Acısı anliktir hissetmek istediği anda tecelliyatın sürekliliği hafızanın olmayısı elemi ziyadeleştirmez. Dolayısıyle acı cekmez iste rahmetin tezahürü.

ÖLÜME HAZIRLIK

Celâl içinde cemal yani herşeyde var olan rahmet tezahürleri hayvanat aleminde gösterildikten sonra konu insana getirilip insan merkezli celal içindeki cemal nazara verilecek. Burada Risale-i Nur'da çokca kullanılan Kur'ani bir metod kullanılıyor. Anlatılan hakikat enfüste ve afakta deliller ile isbata dayalı bir şekilde anlatılıyor. Ve bu Kur'an'i hakikata kalbi bir mutmainlik içinde iman edilmesi ve iman edilecek "her şeyde rahmetin varlığı" hakikatının kalpte subut bulması sabit olması sağlanıyor. Konu insan üzerinden şöyle ilişkilendirilecek.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ

Lâkin zîruhların en eşrefi ve şu bayramlarda kemmiyet ve keyfiyet cihetiyle en ziyade istifade eden insan, dünyaya pek çok meftun ve mübtela olduğu halde, dünyadan nefret ve âlem-i bekaya geçmek için eser-i rahmet olarak iştiyak-engiz bir halet verir. Kendi insaniyeti dalalette boğulmayan insan, o haletten istifade eder. Rahat-ı kalb ile gider. Şimdi, o haleti intac eden vecihlerden, nümune olarak beşini beyan edeceğiz.

İnsan ziruhların en eşrefidir. Yaradılışında Hz Adem (AS)'a talim-i esma ile melaikelere rüchaniyet kesbetmiş, alem-i şehadette yaradılışı ile en güzel kıvamda yaratılmış ve esma-i ilahiyeye en cami ayna olmuş, kainatta tezahür eden esma-i ilahiyenin de farkına varıp şuurlandıracak bütün

mevcudatın kendisine hizmet ettiği bir halife-i ruyi zemin bir ustabaşıdır. Diğer tarafta bu dünya sehrayin ve bayram yerinden azami istifade eden en basit manada cihazat-ı maddiyesi olan dil, göz, kulak vs ile bayram yeri hükmünde olan bu dünya hayatından maddi olarak azami istifade eden maddi istifadenin yanında madde içinde gizli manalar cihetiyle de kalbi, hissi olarak da azami istifade eden ve bu dünya bayram yerine bu azami istifade nedeni ile adeta meftun ve müptela olan, bağlanan ve ayrılmak istemeyen insan Mümit ve Kahhar gibi celali tecelliyat, cemal yani rahmet içinde müşahade ettirecek beş halet ihsan ediliyor. Tabi bu haletten istifade etmenin yegane yolu dalalette boğulmamak yani Kur'an'ın tahkiki iman eğitimine tabi olmakla olur. Eğer bu manayı netice verecek beş haleti hissedemiyorsam maalesef insaniyetimi dalalette boğdurmuş oluyorum.

Birincisi:

İhtiyarlık mevsimiyle; dünyevî, güzel ve cazibedar şeyler üstünde fena ve zevalin damgasını ve acı manasını göstererek o insanı dünyadan ürkütüp, o fâniye bedel, bir bâki matlubu arattırıyor.

İnsanın hayat serüveninde 15 ile 40 yaş arası bu dünya hayatından azami istifade ettiği dönemdir. Ve özellikle kendini iyi bir iman eğitimine tabi tutmadığında bu dünyevi zevkler güzel ve cazibedar şeyler insana fıtratının aradığı bâki matlubu unutturuyor. İhtiyarlık zamanı gelince adeta hayatın akış hızı biraz daha yavaşlıyor. Maddi bedeni, cismani cihazatta arızaların çıkması, hislerin dinginleşmesi, fikrin gençliğe oranla istikamete girmesi ile insan fani hayatın hakikatını daha net görmeye başlıyor. İhtiyarlık yüksek bir dağa çıkmaya benzer. Çıktıkça yorulursunuz, nefesiniz daralır ama görüş açınız genişler. Kişi birde kendini iman eğitimine de tabi tuttuğunda gençken görmediği göremediği eşya üzerindeki fena ve zeval hakikatın ve dünyanın zevk ve lezzetlerin faniliğini daha net görür. Bu zeval ve firak yaraları bu kişinin ruhunun aradığı baki mahbubu aramaya ve ona kavuşmayı müştakane ister. Bu manayı yakalamış kişi için ölüm ruhunun aradığı Baki-i Hakiki'ye kavuşma vesilesidir.

İkincisi:

İnsanın alâka peyda ettiği bütün ahbablardan yüzde doksandokuzu, dünyadan gidip diğer bir âleme yerleştikleri için, o ciddî muhabbet saikasıyla o ahbabın gittiği yere bir iştiyak ihsan edip, mevt ve eceli mesrurane karşılattırıyor.

Risale-i Nur'da ölüm ve kabir gibi hakikatların rahmet yönü nazara verilirken kullanılan bir temsil. Ve gerçekten de çok güzel bir fıtrat kanunu. Bu manayı biraz daha açarak misal verildiği Sözler'den bir bölümü makam münasebetiyle buraya alabilirim.

Hâtime

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

[Gafil kafaya bir tokmak ve bir ders-i ibrettir.]

Ey gaflete dalıp ve bu hayatı tatlı görüp ve âhireti unutup, dünyaya talib bedbaht nefsim! Bilir misin neye benzersin? Deve kuşuna... Avcıyı görür, uçamıyor; başını kuma sokuyor, tâ avcı onu görmesin. Koca gövdesi dışarıda. Avcı görür. Yalnız o, gözünü kum içinde kapamış, görmez.

Ey nefis! Şu temsile bak gör: Nasıl dünyaya hasr-ı nazar, aziz bir lezzeti, elîm bir eleme kalbeder.

Meselâ; şu karyede (yani Barla'da) iki adam bulunur. Birisinin yüzde doksandokuz ahbabı İstanbul'a gitmişler. Güzelce yaşıyorlar. Yalnız bir tek burada kalmış. O dahi oraya gidecek. Bunun için şu adam İstanbul'a müştaktır, orayı düşünür. Ahbaba kavuşmak ister. Ne vakit ona denilse "Oraya git", sevinip gülerek gider. İkinci adam ise, yüzde doksandokuz dostları buradan gitmişler. Bir kısmı mahvolmuşlar. Bir kısmı, ne görür, ne de görünür yerlere sokulmuşlar. Perişan olup gitmişler, zanneder. Şu bîçare adam ise, bütün onlara bedel yalnız bir misafire ünsiyet edip teselli bulmak ister. Onunla o elîm âlâm-ı firakı kapamak ister.

Ey nefis! Başta Habibullah, bütün ahbabın kabrin öbür tarafındadırlar.

Burada kalan bir-iki tane ise, onlar da gidiyorlar. Ölümden ürküp, kabirden korkup, başını çevirme. Merdane kabre bak, dinle ne taleb eder. Erkekçesine ölümün yüzüne gül, bak ne ister. Sakın gafil olup ikinci adama benzeme.

İşte kendimi vahyin terbiyesine tabi tutup hakiki dost ve akrabalarımın kimler olduğunu anladığımda yüzde doksan dokuz ahbabımın keyif sürdüğü elemsiz lezzet aldığı zevalsiz ve ölümsüz ebedi bir yere gitmek istiyaki ve hissi ölümün ismi Mümit'in tecellisindeki rahmet sudandır.

Üçüncüsü:

İnsandaki nihayetsiz zaîflik ve âcizliği, bazı şeylerle ihsas ettirip, hayat yükü ve yaşamak tekâlifi ne kadar ağır olduğunu anlattırıp, istirahata ciddî bir arzu ve bir diyar-ı âhere gitmeye samimî bir şevk veriyor.

Özellikle gençlik döneminde gafletinde yardımı ile insan mahiyetindeki zaifliğinin ve acizliğinin farkına varamıyor ve bu yüzden ölümsüz bir şekilde dünya hayatından zevk ve lezzet almaya uğraşır. İhtiyarlık zamanı ile vücudunda çıkan arızalar ve hastalıklar ile hayat yükü gittikçe ağırlaşmaya başlar. Yükün ağırlaşması gücün azalması yorgunluğu artırır ve yorulanda istirahat etmeyi dört gözle bekler ve bu istirahatin en rahat yaşanacağı yerde kabirdir.

Bu manayı kuvvetleştirecek bir iki misal vermek istiyorum Risale-i Nur'da ölüm hakkında ıtlak-ı ruh misali verilir. Itlak bir manada boşamaktır talak manasına gelir. Ceset ve ruh evlidir. Ruh ceset vasıtası ile lezzet alır. Fakat ihtiyarlık ile insan bedeninin lezzetleri algılaması zayıflar ceset ruha lezzet ve zevki tam aktaramaz hale gelir. Ceset ile ruh arasında şiddetli geçimsizlik başlar. Ve ruh cesede boşanma davası açar ve Cenab-ı Hakkın verdiği yetki ile Azrail (AS) tek celsede ruhu cesedden ayırır.

Diğer taraftan insan bu imtihan dünyasında dünyaya geldiği andan itibaren maddi ve manevi bir çok yükümlülük ve vazifelerle vazifelendirilmiş olarak sürekli say eder çalışır. Özellikle Kur'an'ın tahkiki iman eğitimine tabi olup bu vazifeleri ibadet şuuru ile yapsada mahiyetindeki acizlik ve zaaf yüzünde istirahiti ister. Bütün vazifelerin biteceği koşturmaların son bulacağı maddi manevi vazifelerin son bulacağı paydos zili ölümdür ebedi istirahatgahta kabirdir.

insanın zaaf ve aczini tam manasıyla hissedeceği bir zaman dilimi ihtiyarlık yanında hastalık zamanıdır. İsm-i Mümit'in rahmet boyutunun bu hastalık zamanında ne güzel bir şekilde tezahür ettiğine dair Birinci Mektup'ta güzel bir misal veriliyor.

Dördüncüsü: MEKTUBAT - 8

Nevm nasılki bir rahat, bir rahmet, bir istirahattir; hususan musibetzedeler, yaralılar, hastalar için.. öyle de: **Nevmin büyük kardeşi olan mevt dahi, musibetzedelere ve intihara sevkeden** belalarla mübtela olanlar için ayn-ı nimet ve rahmettir.

Nice musibetzede ve ağır ağrılı hastalık çekenler için ölüm rahmetin bizzatihi kendisi oluyor. Yataklak bir çok hasta için ve onlara bakanlar için ölüm yine rahmet olmuş oluyor. Hatta ölüm altın kapak tabiri darbı mesel olmuş bu noktada.

Dördüncüsü:

İnsan-ı mü'mine nur-u iman ile gösterir ki: Mevt, i'dam

değil; tebdil-i mekândır. Kabir ise, zulümatlı bir kuyu ağzı değil; nuraniyetli âlemlerin kapısıdır. Dünya ise, bütün şaşaasıyla âhirete nisbeten bir zindan hükmündedir. Elbette zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana çıkmak ve müz'iç dağdağa-i hayat-ı cismaniyeden âlem-i rahata ve meydan-ı tayeran-ı ervaha geçmek ve mahlukatın sıkıntılı gürültüsünden sıyrılıp huzur-u Rahman'a gitmek; bin can ile arzu edilir bir seyahattir, belki bir saadettir.

İman tahkik hale geldiğinde meyvesi olan şuur ile bana herşeyin hakikatını gösterir. Bir insanda imanın tahkik hale geldiğinin alameti olarak şahsi kanaatimce şu noktalarda gösterdiği reaksiyonla belli olur.

1- Mevcudatı yorumlamasında (manay-ı ismi / manay-ı harfi)
2- Hastalık ve musibetleri yorumlamasında
3- Bolluk ve darlıktaki tavırlarında
4- Kusurları ile yüzleşme ve kabul etmedeki rahatlığında
5- Ölüme bakış açısında

Bu beş madde özetle kişide şuur-u imanın ne kadar aktif olduğunun, her şeyin hakikatını görebildiğinin en büyük göstergesi oluyor. Bu maddeleri yorumlarken ne kadar "çirkin kötü" görüyorsak o nisbette hakikattan uzak olduğumuz ortaya çıkar. Bu maddelerden konu içinde ele alınacak kısım ölüm.

Nur-u iman bana ölümün hakikatını ders verecek. Ölümün zahirisi korkutucu, kabir kara bir toprak iken her şeyin batınındaki, gaybdaki hakikatını gösteren iman ile ölümün zahiri karanlık korkutucu yüzündeki güzellikleri hakikatını gösterecek. Buna güzel bir teşbih ile misal verecek olursam. Ölümün hakikatı tesettüre bürünmüş siyah carsaf ile güzelliğini gizleyen bir bayan gibidir. Böyle takva bir bayanın carsaf altındaki güzelliğini görebilmenin yegane yolu nikahtır. Nikah kıyılınca o bayan carsaf altında gizli güzelliğini eşine gösterir. Aynen bunun gibi ölüm zahiri siyah carsaf ile güzelliğini rahmet yönünü gizleyen bayan gibidir. Ölümün zahiri siyah ve korkutucu yüzünü görebilmenin yegane yolu tahkiki iman nikahını kıymakla olur. Bu nikah kıyıldığında ölüm zahiri siyah carsafını indirir zahirindeki siyah korkutucu kıyafetinin arkasında gizli güzel ve rahmet yönünü gösterir.

LEM'ALAR - 232

En evvel herkesi korkutan, en korkunç tevehhüm edilen ölümün yüzüne baktım.. nur-u Kur'an ile gördüm ki: Ölümün peçesi gerçi karanlık, siyah, çirkin ise de; fakat mü'min için asıl sîması nuranîdir, güzeldir gördüm. Ve çok risalelerde bu hakikatı kat'î bir

Ölümün gercek yüzü, ölümdeki rahmet yönü ölümün içinde dercedilmiş. Tahkiki iman eğitimi ile elde edilecek nur-u Kur'an ile ölüm bana içinde barındırdığı rahmet yönünü gösterecek. Bunu göremediğim her an iman değil vehim üzere olmuş oluyorum.

Yine paragraf içerisinde bana ölümün hakikatındaki rahmet yönleri nazara söyle verilmis.

HAKİKAT-I MEVT

1- Mevt, i'dam değil tebdil-i mekandır.

2- Kabir ise zulümatlı bir kuyu ağzı değil, nuraniyetli âlemlerin kapısıdır.

İ'lem Eyyühel-Aziz!

Kabir, âlem-i âhirete açılmış bir kapıdır. Arka ciheti rahmettir, ön ciheti ise azabdır. Bütün dost ve sevgililer o kapının arka cihetinde duruyorlar. Senin de onlara iltihak zamanın gelmedi mi? Ve onlara gidip onları ziyaret etmeğe iştiyakın yok mudur? Evet vakit yaklaştı. Dünya kazuratından temizlenmek üzere bir gusül lâzımdır. Yoksa onlar istikzar ile ikrah edeceklerdir.

Eğer İmam-ı Rabbanî Ahmed-i Farukî bugün Hindistan'da hayattadır diye ziyaretine bir davet vuku' bulsa, bütün zahmetlere ve tehlikelere katlanarak ziyaretine gideceğim. **Binaenaleyh İncil'de "Ahmed", Tevrat'ta "Ahyed" Kur'anda "Muhammed" ismiyle müsemma, iki cihanın güneşi, kabrin arka tarafında milyonlarca Farukî Ahmedler ile muhat olarak sâkindir. Onların ziyaretlerine gitmek için niye acele etmiyoruz? Geri kalmak hatadır.**

3- Dünya ise bütün şaşasıyla ahirete nisbeten bir zindan hükmündedir.

nisbeten bir zindan hükmündedir. Elbette zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana çıkmak ve müz'iç dağdağa-i hayat-ı cismaniyeden âlem-i rahata ve meydan-ı tayeran-ı ervaha geçmek ve mahlukatın sıkıntılı gürültüsünden sıyrılıp huzur-u Rahman'a gitmek; bin can ile arzu edilir bir seyahattir, belki bir saadettir.

Bütün bu maddeler bana ölümün içindeki rahmet yönlerini ders verip ölüme karşı iştiyakımı artırıyor, artırması gerekir. Bütün maddeleri tekrar toparlayacak olursam

ÖLÜMÜ KİM İSTER

1- İhtiyarlık mevsimiyle dünyevi güzel ve cazibedar şeyler üstünde fena ve zevalin acı manasını görüp bakî mahbubu arayan.

2- Alâka peyda ettiğim ve etmem gerekenlerin yüzde dokson dokuzunun gittiği yerleştiği alemi bilip iştiyak hisseden.

3- İnsan mahiyetindeki zaiflik ve aciziliği bazı şeylerle hissedip hayat yükünün ve yaşamak tekalifinin ağırlığını hisseden.

4- Ölümü nur-u imanla yorumlayıp

- Mevti idam değil tebdil-i mekan olarak gören
- Kabri nuraniyetli alemin kapısı olarak gören
- Dünyayı bütün şaşasıyla ahirete nisbeten zindan gören

Bu maddelerin şuurunda olan her ehl-i iman zindan olan dünyadan zindanda yıllarca kalmış ve tahliye olan bir kişinin hayata koşması dışarıya çıkmak için acele etmesi gün sayması gibi bostan-ı cinana yani ölümle başlayacak alem-i ahirete koşar. Taciz edici, rahat vermeyen son derece kayıtlı hayat-ı cismaniyeden bütün acıların biteceği, ağrıların kayıtların son bulacağı alem-i rahata ve meydan-ı tayeran-ı ervaha açmevi

canı gönülden ister. Yine mahlukatın sıkıntılı gürültüsünden, kesretin bunaltıcı kalabalığından huzur-u rahmana gitmek bin can ile arzu edilir bir seyahattir, belki saadettir.

Bütün bu maddeler bana bu dünya hayatında ister istemez karşılaşacağım ölüm ve en geniş bir tecelli ile mazhar olacağım Mümit, Kahhar gibi esmalar içerisinde var olan rahmet yönlerini ders veriyor. Bu manaları hissedemediğimde her daim ölümü bitiş görüp ondan ürkeceğim ve Kur'an'da bir yahudilik vasfı olan dünya hırsı vs gibi sebeblerle ölümü isteyemeyeceğim.

Konu buraya kadar söyle geldi.

Dünya bir sehrayin bir bayram yeri gibi yaratılıyor. Halik-ı Rahim, Rezzak-ı Kerim, Sani-i Hakim bu muhtesem yaradılış iain her bir taifeyi süslü ve güzel yaratıp bir defa bu bayram yerine gönderiyor. Hususan bahar ve yaz dönemi öyle bir bayram dönemi oluyor ki ruhaniyatı, melaikeyi, semavat ehlini en nihaye insan olan insanı cezbediyor ve bunlar iain kainat bir mütalaagah oluyor.

Fakat bu cemali yaradılışın karşısına Kahhar, Mümit gibi celali yaradılışlar çıkıyor buda zahiri rahmete muvafık düşmüyor gibi gözüküyor.

Bunun böyle olmadığı bana önce hayvanat üzerinden örneklendirmeler ile isbat ediliyordu. Vazifesini ifa eden hayvanatın resmi geçit hükmündeki ömür süreleri bitmeye yakın onlara istirahata bir meyil ve dünyadan gitmeye bir meyil gibi vaziyetlerin

yanında vazifelerinde şiddetli mesakkat çeken taifelere bir mükafat ve kurban olarak kesilen bir hayvana ahirette cismani bir vücud sahibine sırat üstünde bineklik vererek zahiri celal tecellilerinde cemalini gösteriyor.

İnsan noktasında da Mümit gibi celali tecelli olan ölüm hakikati içinde rahmet noktası bedeni olarak ihtiyarlık ile herşeyde fena ve fani hakikatın müşahede etmek, yüzde doksandokuz ahbabın gittiği yere kavuşma isteği ve ihtiyarlık, hastalık vs. gibi şeylerle aciziyeti tam hissettirmek ve suuri olarak ölümün içindeki rahmet noktasını nur-u iman ile gösterip insana da celal içindeki cemali göstererek Rahmetin herşeyi kuşattığını isbat ediyor.

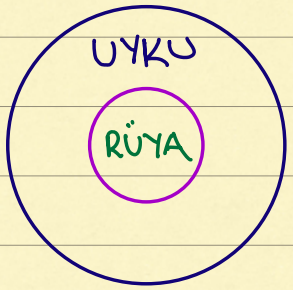
Buraya kadar zahiri olarak bedeni olarak ölümü anlattı. Konu bundan sonra çok farklı bir mecraya gececek ve bundan sonra bana ölmeden önce ölmeyi anlatacak

İNSANLAR UYKUDADIR ANCAK ÖLDÜKLERİ ZAMAN UYANIRLAR

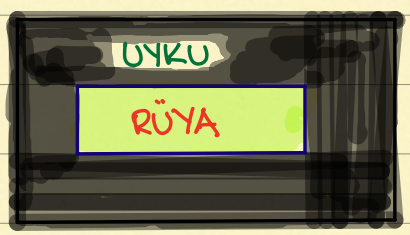
NE DEMEK ?

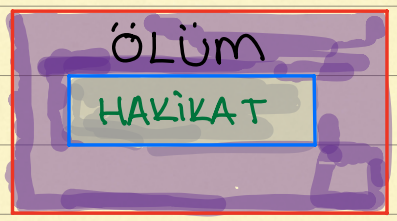
Hepimizin bildiği bir Hadis-i Şerifi anlamaya çalışacağım. Ben uyurken uykuyu görüyorum. Ben bir şeye bakarken onu zemini ile görüyorum uykuda. Uykuda ne görüyorum rüya. Aslında uyku zemininde ben rüyayı görüyorum. Ben uykuyu görerek rüyayı görüyorum. Ben rüya gördüm derken ben uykudaydım uykunun farkındayım uykuda gördüğüm şeyi rüya olduğunu söylüyorum. Rüyanın zeminini kaçırsam yani uykuyu kaçırsam gördüğüm şey rüya olmayacak gerçek

zannedeceğim.

Uykudayım ve bu uyku zemininde bir rüya gibi gececek bir yaradılış görüyorum. Ne zaman uyanacağım ölünce. Peki ben uyku zemininde rüyayı görüp anlıyorsam ölünce uyanacaksam demek ölümde benim için bir şeyi görme zeminini oluşturacak. Peki ölüm zemininde ben neyi göreceğim HAKİKATI.

Hakikatı görmenin yegane yolu ölmekten geçiyor. Ya öleceğim yada öleceğim. Yani ya bedenen günü geldiğinde bedenen ölüp hakikatı göreceğim yada ölmeden önce ölerek hakikatı hayatta iken çalışmam nisbetinde idrak edeceğim göreceğim.

Ölmeden ölmek nasıl olacak .....

İşte onyedinci Söz'ün son kısmı bana bu dersi verecek

GÖLGELERDEN HAKİKATA

Onyedinci Söz'de insanın ölüm hakikatına karşı hazırlamak için tecelli eden rahmet yönü nazara verilirken dört madde ifade edilmişti. Beşinci madde de konuyu çok farklı bir minvalde ölüm ile beraber vücuda gelecek zeval ve fırak hakikatında tecelli edecek rahmet yönü maddeler ile ifade edilecek. Zahiri manada bu maddeler bana ölmeden ölmek nasıl olacak yani nasıl bu dünyada hayatta iken öleyim ki ölüm ve onunla vuku bulacak fırak ve zeval hakikatından incinmeyeyim.

Bu nasıl olacak diye hayalime sordurgumda aklıma dünyadan elimi ayağımı çekip bir zühd hayatı hatıra geliyor. Ama maddeleri incelediğimde bunun böyle olmadığı ortaya çıkacak.

Beşincisi:

Kur'anı dinleyen insana, Kur'andaki ilm-i hakikatı ve nur-u hakikatle dünyanın mahiyetini bildirmekliği ile dünyaya aşk ve alâka pek manasız olduğunu anlatmaktır. Yani, insana der ve isbat eder ki:

Kur'an'ı dinleyen insana Kur'an'daki ilm-i hakikatı tahkiki iman dersi ile elde edilecek nuru hakikatle dünyanın mahiyetini bildirecek.

Mahiyet kelime ve kavram olarak ciddi ele alınması gereken bir kelime. Risale-i Nur külliyatında çokça kullanılan bu kelimeye dair genel kabul gören bir manası "O nedir? Sorusunun cevabı olan özellik" anlamına geliyor. Kur'an'dan alacağım ilm-i hakikatla ve tahkiki iman dersi ile elde edeceğim nur-u hakikatle dünyaya "O nedir? yani "dünya sen nesin mahiyetin nedir?" sorusunu sorduğum zaman alacağım beş maddelik cevabı anlayıp buna kalben iman ettiğimde dünyaya aşk ve alaka pek manasız olduğunu anlayacağım ve ölmeden önce öleceğim.

Kur'an insana der ve isbat eder yani Kur'an'ın verdiği dersi ben insaniyetimi kullanıp hem enfüste hem afakta kainat üzerinde eşya üzerinde müşahede ettiğimde bunu tasdik edeceğim. Kur'an her hükmünü isbatlı anlatıyor ve benden de hüküm ve iddialarını insaniyetimle tasdik etmemi istiyor.

"Dünya, bir kitab-ı Samedanîdir. Huruf ve kelimatı nefislerine değil, belki başkasının zât ve sıfât ve esmasına delalet ediyorlar. Öyle ise manasını bil al, nukuşunu bırak git.

Nur külliyatında dünya için çokça kullanılan bir benzetme "kitap" benzetmesidir. Burada da kitab-ı Samedani tabiri kullanılıyor. Kitab "manası için okunur". Yani ben bir kitab okuyacaksam kitabın kabı, yazı stili, baskı özellikleriyle bir kitap içindeki manalar ile bin ilgilenirim. Hatta kitabın zahiri kapağı, cildi vs. kitabın manasına bakmaya bir sevk vesilesidir, yoksa bu noktalara takılıp manasını anlama çalışmasından uzaklaşmak için değildir.

Dünya bir kitab-ı Samedanidir. Bu kitabın huruf ve kelimatına baktığımda bunların asla kendilerini değil bu kitabı kudret kalemi ile yazan her şeyin O'na muhtaç olduğu ve O'nun hiçbir şeye ihtiyacı olmayan Samed olan yaratıcısını bildiriyor.

Bana düşen kitapta manaya müteveccih olduğum gibi bu dünya hayatına ve eşya ve hadisata bakarken de manaya müteveccih olmak, nukuş hükmünde ki zahiri eşya, esbaba takılmamak. Yani kitabın zahirisinde, nukuş ve hurufunda ol-mak (ki zaten bu yönün bir hakikatı yok), manasını anlayıp hakikatı müşahade etmekle olur.

Hem bir mezraadır, ek ve mahsulünü al, muhafaza et; müzahrefatını at, ehemmiyet verme.

Dünya hayatı bir mezra yani tarla. Hadis-i Şerif'te Efendimiz (Asm) "Dünya ahiretin tarlasıdır" buyuruyor. Tarlayı değerli kılan ona ekilen mahsuldür. Peki ben bu dünyada ne ekiyorum? Ömür dakikalarını ekiyorum yani zaman ekiyorum. Bu dünya hayatında zaman seridinde bütün ömür dakikalarım benim dünya tarlamın tohumları hükmünde sürekli ekiyorum. Bu ekim faaliyeti iki şekilde oluyor:

Tahkiki iman eğitimi ile hayatımın her anını fikri ve fiili ibadetlerle süslendirirsem, kâinatı hadisatı nur-u iman ile okuyup her şeyde her hadisede hikmet, adalet ve rahmeti müşahede edersem ve bu geniş salih amel tanımlaması ile vücuda gelen hayır ve hasenatları "BEN" mikrobundan ve sair günahlardan korursam ölmeden önce maneviyatı ismi ile ölürüm.

Müzehrafat hükmündeki zahiri meşguliyetler benim için esas olmaz. Her şeyi Rabbimi tanımak için ubudiyet şuuru ile yaptığımdan ne çok fazla sevinir nede çok fazla üzülürüm. Ehemmiyet vermem.

Hem birbiri arkasında daim gelen geçen âyineler mecmuasıdır. Öyle ise, onlarda tecelli edeni bil, envârını gör ve onlarda tezahür eden esmanın tecelliyatını anla ve müsemmalarını sev ve zevale ve kırılmaya mahkûm olan o cam parçalarından alâkanı kes.

Bütün mevcudat ayinedir. Ayna kendinde tecelli edeni gösterir. Aklı başında olan kişi aynada tecelli edeni aynanın kendisi sanıp yapışmaz. Çoğu zaman aynaları tecellinin bizzatihi kendisi sanıp aynada tecelli edeni unutup aynaya yapışıyoruz. (Süleyman efendinin aynalara yapışması gibi)

Aynalara yapışmamak için o mevcudat yani eşya üzerinde ki zeval ve fena hakikatını görmem gerek. Zeval ve fena hakikatı bana bu eşya mana-yı ismi ile kupkuru toprak hükmünde ve onda gözüken kemal, cemal ve ihsanın kaynağının ayine olamayacağı anlayıp onda tecelli edeni aramak ve eşya üzerinde özellik, güzellik gibi şeylerin hepsi bir esmanın tezahürü ve benim aradığım ruhumun peşinden koştuğu o esmaların sahibi olan müsemma yani Cenabı Hakk.

Mahlukat ve eşya bu suvarda tanımlanırsa o zaman ölmeden önce ölünmüş olunur. Bu ölüm zemininde hakikat müşahade edilir. Bu mana unutulunca sürekli bir şekilde değişen, zeval ve firak ile bozulan, kırılan aynaların peşine düşüyorum bulduğum aynaya da yapışıyorum zahiri ölümde bana zulum oluyor.

Hem seyyar bir ticaretgâhtır. Öyle ise alış-verişini yap, gel ve senden kaçan ve sana iltifat etmeyen kafilelerin arkalarından beyhude koşma, yorulma.

Dünya seyyar bir ticaretgâh. Seyyar manasından sunu anlıyorum. Bir dünyanın kendisi bir seyr halinde sabit durmayan bir ticaratgah, gece, gündüz, mevsim, ay, hafta, sene gibi zaman dilimleri ile ben bu seyri izliyorum.

Dünya seyyar olduğu gibi içindeki yolcular yani insanlarda seyyar yani seyr halinde. Sabavet, genalik, ihtiyarlık gibi dönemler bu seyrin etiketi hükmünde

Ticaretgahta yapılacak yegane şey ticarettir. Bu ticarette ben ne alıyorum ne satıyorum?

Eşyanın mana-yı ismini satıyor mana-yı harfini alıyorum

Fani mallarımı satıyor baki malları alıyorum

Fani ömür dakikalarını satıyor ebedi, baki bir ömrü alıyorum.

Fani genaliği satıp baki bir genaliği alıyorum.

Fani bir dünyayı satıp baki bir cenneti alıyorum

Bu manayı anladığımda fani yat üzerinde ölüyorum bu ölüm zemininde hakikata uyanıyorum. Bu mana gittiğinde uykuyu çektiğimde, unuttuğumda rüyayı hakikat zannettiğim gibi bana iltifat etmeyen beni tanımayan eşyanın peşinde enfüste cesed ve genalik peşinde koşturup duracağım. Ben koştukça o kaçacak hiçbir zaman yakalayamayıp yorulduğumda kalacağım

Hem muvakkat bir seyrangâhtır. Öyle ise, nazar-ı ibretle bak ve zahirî çirkin yüzüne değil; belki Cemil-i Bâki'ye bakan gizli, güzel yüzüne dikkat et, hoş ve faideli bir tenezzüh yap, dön ve o güzel manzaraları irae eden ve güzelleri gösteren perdelerin kapanmasıyla akılsız çocuk gibi ağlama, merak etme.

Dünya geçici bir seyrangahtır. Seyrangah seyir yeridir. Ve bu seyir yerinin kaynağı bu seyrangahtaki mevcudatı ve hadisatı yaratan gaye Hâkim, gayet Kerim, gayet Rahim bir Zât. Bana düşen her yeri rahmeti ile kuşatmış herşeyde her olayda rahmeti ile tasarruf eden Zât'ın bu seyrangahında her şeye, her hadisata "nazar-ı ibretle" bakmak. Zahiri çirkin yüzü mana-yı ismi ile değil, mutlak güzel olan asla çirkinlik abes olmayan, bulunmayan güzel güzel yüzüne dikkat etmeliyim. Hoş ve faideli olan içinde fiilsiz bir fiili katıksız bir salih ameli barındıran bir ibadeti yapmış olurum. Ve bana mutlak bir güzeli ders veren her biri bir perde olan mevcudatın, hadisatın kapanması ile o perdeleri esas zannederek akılsız çocuk gibi ağlamamam gerek. Ölmeden ölerek seyrangahı Cemil-i Zülcelal'i ders veren tanıtan perdeler olarak görüp bu ölüm zemininde hakikatı göreceğim. Bu manayı ders alamazsam sürekli değişen perdelerin arkasından ağlayıp duracağım

Hem bir misafirhanedir. Öyle ise, onu yapan Mihmandar-ı Kerim'in izni dairesinde ye, iç, şükret. Kanunu dairesinde işle, hareket et. Sonra arkana bakma, çık git. Herzekârane fuzulî bir surette karışma. Senden ayrılan ve sana ait olmayan şeylerle manasız uğraşma ve geçici işlerine bağlanıp boğulma." gibi zahir hakikatlarla dünyanın içyüzündeki esrarı gösterip dünyadan müfarakatı gayet hafifleştirir, belki hüşyar olanlara sevdirir ve rahmetinin herşeyde ve her şe'ninde bir izi bulunduğunu gösterir. İşte Kur'an şu beş veche işaret ettiği gibi, başka hususî vecihlere dahi âyât-ı Kur'aniye işaret ediyor.

Veyl o kimseye ki, şu beş vecihten bir hissesi olmaya...

Dünya hayatının çokça benzetildiği bir tesbih "misafirhane" Misafir manası anlasıldığında dünyaya bakısımda kalbi bir mutmainlik içinde iman ettiğimde dünyaya bağlanmayacağım. Bu manayı çok güzel bir şekilde ifade eden bir cümle...

MESNEVİ-119

Biri de, sen burada misafirsin ve buradan da diğer bir yere gideceksin. Misafir olan kimse, beraberce götüremediği bir şeye kalbini bağlamaz. Bu menzilden ayrıldığın gibi, bu şehirden de çıkacaksın. Ve keza bu fâni dünyadan da çıkacaksın. Öyle ise, aziz olarak çıkmaya çalış. Vücudunu Mûcidine feda et. Mukabilinde büyük bir fiat alacaksın. Çünki feda etmediğin takdirde, ya bâd-i heva zâil olur, gider; veya Onun malı olduğundan yine Ona rücu eder.

Misafir olan kimse ne geldiği yere nede misafirlikte kendisine verilenlere kalbini bağlamaz. Bu dünya hayatında bu dünya misafirhanesinin sahibi olan Mihmandar... Kerim'in izni emri dairesinde meşru dairede yiyip içmek misafirlik süresi bitince de arkama bakmadan gitmektir esas olan. Benim gibi herşeyin misafir olduğu bu dünyada hiçbir şey bağlanmadan, geçici işlerine bağlanmadan gitmektir ölmeden ölmek.

Bu ve beş noktadaki manaların idraki ile dünyanın iç yüzündeki esrarın anlaşılması ile ölmeden önce ölür ve madde itibariyle öldüğüm dünya, mevcudat ve hadisat zeminimde hakikata uyanırım.

Ve bu beş maddenin hepsinde en azından bir kaçında inkişafım nisbetinde ölüm ile gelen müfarakatı hafifleştirir kalbi hüzyor olanlara sevdirir.

Kur'an bu beş vecih gibi bir çok vecihte verdiği tahkiki iman dersleri ile ölüm ve fırak içindeki rahmet yönlerini ders veriyor. Bu noktaların azlığı bana ölümü kötü ayrılığı acı gösterecek, hiç bir zaman istetmeyecek.

safi bir bekaya intikal ederek bâki kalır. Evet rivayetlerde vardır ki; **insanın ömür dakikaları insana avdet ederler. Ya gafletle muzlim olarak gelirler veya hasenat-ı muzie ile avdet ederler.**

Hem birbiri arkasında daim gelen geçen âyineler mecmuasıdır. Öyle ise, onlarda tecelli edeni bil, envârını gör ve onlarda tezahür eden esmanın tecelliyatını anla ve müsemmalarını sev ve zevale ve kırılmaya mahkûm olan o cam parçalarından alâkanı kes.

Hem birbiri arkasında daim gelen geçen âyineler mecmuasıdır. Öyle ise, onlarda tecelli edeni bil, envârını gör ve onlarda tezahür eden esmanın tecelliyatını anla ve müsemmalarını sev ve zevale ve kırılmaya mahkûm olan o cam parçalarından alâkanı kes.

Hem seyyar bir ticaretgâhtır. Öyle ise alış-verişini yap, gel ve senden kaçan ve sana iltifat etmeyen kafilelerin arkalarından beyhude koşma, yorulma.

Hem muvakkat bir seyrangâhtır. Öyle ise, nazar-ı ibretle bak ve zahirî çirkin yüzüne değil; belki Cemil-i Bâki'ye bakan gizli, güzel yüzüne dikkat et, hoş ve faideli bir tenezzüh yap, dön ve o güzel manzaraları irae eden ve güzelleri gösteren perdelerin kapanmasıyla akılsız çocuk gibi ağlama, merak etme.

Hem bir misafirhanedir. Öyle ise, onu yapan Mihmandar-ı Kerim'in izni dairesinde ye, iç, şükret. Kanunu dairesinde işle, hareket et. Sonra arkana bakma, çık git. Herzekârane fuzulî bir surette karışma. Senden ayrılan ve sana ait olmayan şeylerle manasız uğraşma ve geçici işlerine bağlanıp boğulma." gibi zahir hakikatlarla dünyanın içyüzündeki esrarı gösterip dünyadan müfarakatı gayet hafifleştirir, belki hüşyar olanlara sevdirir ve rahmetinin herşeyde ve her şe'ninde bir izi bulunduğunu gösterir. İşte Kur'an şu beş veche işaret ettiği gibi, başka hususî vecihlere dahi âyât-ı Kur'aniye işaret ediyor.

Veyl o kimseye ki, şu beş vecihten bir hissesi olmaya…

Biri de, sen burada misafirsin ve buradan da diğer bir yere gideceksin. Misafir olan kimse, beraberce götüremediği bir şeye kalbini bağlamaz. Bu menzilden ayrıldığın gibi, bu şehirden de çıkacaksın. Ve keza bu fânî dünyadan da çıkacaksın. Öyle ise, aziz olarak çıkmaya çalış. Vücudunu Mûcidine feda et. Mukabilinde büyük bir fiat alacaksın. Çünki feda etmediğin takdirde, ya bâd-i heva zâil olur, gider; veya Onun malı olduğundan yine Ona rücu eder.